

SODUR ZALAA-Ã

Labbara tûgi ôwurii Hoo Lîbiaa Adaga Tudaa-ã du çurîe

SODUR ZALAA-Ã

Sagahanu murdomii-ĩ - Ndogudko (4). Lamîš-ã, 04 nûhombur 2021 - 29 êrbi loon 1443

Taman-ã : 2,50 LD

Yûnibiristi
Ôrkudun gu-ã,
yuzo çuduri
ni ?

L4

Kara ndogusda tudagaa-ã
bûrni Tarabulus ga kara
arba tudagaa çongu
tômuyuo.

L 16

Dazaga-ã
Kônum ga kara-
ga du karadinî
çî.

L 5

Êski di tudaga-ã karaga Zalaa-ã du kara ndogusi-ĩ ko tunak

Karadida Tuda karaga Zalaa-ã turo du tûge tudagaa guyindu yidada

Mišena Tudaa-ã turo turo du to-
gusudî çûku. Dila murdom du
gubudi landuroo, adaga Tudaa-ã yê
ka hundâ yê a koi di gubia tûrrie kor
du aũ mugayinîe yugó. Mugadi gunú
aũ tujosîe mannu, yugó. Çîidi, «
ALLA aũ gunú, » zaga Tuda-ã yaha-
tiĩ koi di. Gurna YAHÛu du ka
ndurâ yê adaga ndurâ yê landirî ka
guda-ã yê kal togusudî çûku. Du
tûge mundu ni, çûku ; mêde tûge ni,
çûku ; labbara tûge ni, çûku. Nû ka-

raga-ã du ada ndurâ karayindî çûku !
Yunu a hi wuna ngo ndugosi di
tujosî ? Çîidi, nû soũ du tudurt. Tu-
da-ã dagi di : « Kohî ngira ; hadî
ngira, » çindîi koi di, kohodirî
mišenu ndurâ yire togus. Nû, yunu
to ndurâ ha çîi ngîši a sa hunâ ha
tuziĩ korâ odo môyidu koi di taduru
borsu tîyikiĩ.

Tudaga-ã karaga-ã du karadunoo,
duna ndeni baradi hunâ tuzudo gunú,
hurgusu-ã êski di ko tunasudo. Hur-

gusu a dûmndi hunâ yuna šiša
barayini. Kara ndogusda oskoba
ndeni yê, tûge karaa-ã yibedi yê,
hurgusu-ã kîši hunâ ladi yê gunna
barayini. Tada gunna du, wurda
karadidaa-ã mannu, arba tudagaa-ã
hik-ndogusi barayindi. To gunnoó
haki ada hundâ ha kara hurgusa ya-
gabia hundâ ha oskoba çendú. Toi
di, tunda gunna kubo turonduru nani
yiredi mišenu nduru a gu-ã dûm
torkar !

Gabçinâ lagarka-ã du karanu !

TUDAGA DU ARBINDAAR !

Tudaga-ã ka arbindidi. Mêdi a ngo adi gubudi ñila
murdom du tahatoo, aũ bazuã gunna daha mêde
çuwunnó di hûruũ a hiyini : « Dgo koi di arbidini ?
» çini. Çîidi, nû suhur murdom sã tûdusu huburair
gu-ã yerçinno bu hidi a morçi. Hidi a diki morçinno
gunú ; hurgusu turo togusu ni, morçi. Anna guru
hurgusu dunodo yogusudu ni, anna-ã ha tudaga-ã
arbidinîe kor du soũ du yugudosudu ni, yigideso.

Hidi a morçinu ni, anna-ã gunna tudaga-ã ar-
bidinîe kor du hanayindoo, ñigêi aũ tudaga du ar-
biyinîe yugonnâã ? Ka-ã, zaga nura gunna hanandîi
koi di, hurgusu hunâ anna-ã hokti-ĩ. Ko diwo ni,
kal ; arba duwo ni, kal. Arba-ã yê ku-ĩ yê çetu gun-
noó ka-ã šiğêi tûrrie gunnoó gubia tûrrú. Anna
tudaga-ã ha duna ndenna-ã hurgusu a kor yogusudu
ni, tudaga-ã arbidinîe yogusuduã, aũ tudaga du ar-
biyinîe yugonnoó ndîi suru ? Toi di, ka ndurâ
nduhuii di yuso kihandudundu nani, tudaga du ar-
bindaar ! Hêesbok-ã hawo ni, kal ; kôe guda-ã
hawo ni, kal. Oskobu ndurâ « Tudaga du arbindaar !
» kohodar !

Zaga arba tudagaa-ã gurna kinji di ko tunasâ koi
di, arbidî hunâ ndihiki-ĩ mannu gurna kinji di kubo
turonduru nani, ndetaar ! Aũ nani kôî hunu çîi a ko
çunak ! Gubudi yuna gunna du kînnia-ã ha su ko
nakaar ! Čera tólhuno ndurâ du taduraã ha su ko
nakaar ! Aũ nani čera tólhun hunâ du yidaã hurošči
tudaga du arbiyi ! Kôe ndura hêesbok-ã ha çûkuã yê
kôe guda çêlli interntuu-ã ha çûkuã yê gunna čera
hundâ hurosturu tudaga du arbindaar !

Oskobu « Tudaga du arbindaar ! » yire ndogusi
hunâ hurgusu anna guruu borsu gunú, hurgusu anna-
ã gunnaa. Anna gunna du gubia çûkuã, arbidida Tu-
da-ã. Arbidida-ã hurgusu to hundâ ha çîi anna-ã ha
yuna karayindia arbiyindu çendi. Arba tudagaa-ã
ndihikuã mannu, yuna tudaga du arbidida karad-
india yugondunnoó suru yidanú. Toi di, anna ar-
bidida-ã to hundâ ha yunu çîi yuna tudaga du ar-
bidida yibedi-ĩ, daga koo ni, kal ; êrše koo ni, kal.
Ôwonni, yunu gudi çîi labbara tûge tudagaa-ã yê
hanada tûge tudagaa-ã yê he duna ndeni-ĩ. Duna
yenduru ni, kôwuro hundâ ha su çurukîe barandiri.
Yuna ada gunna togusoo, tudaga-ã duna guyini ;
anna-ã ni, çudakudo togusi. Haya kubo turonduru
nani, oskobu « Tudaga du arbindaar ! » su yire ko-
hodar !

Ndogudko a du
yuna ada ha
mannu karanu !

Fîdiralizesiyon-ã, zundu gôhurtunnó. L 11

Owor nubui Tudaa-ã. L 12

Tezerbu Kurtuba Tudaa-ã. L 16

Zala : 2,50 LD, Tezer : 2,50 LD, Tû : 1000 F CFA, Burku : 1000 F CFA, Ênedi : 1000 F CFA, Kônum :
1000 F CFA, Tige : 1000 F CFA, Maja : 1000 F CFA, Libia : 2,50 LD, Čad : 1000 F CFA, Nijer : 1000
F CFA, Sûudan : 500 SDG, Nijeria : 500 NEN, Uruba : 1 €, Afrika : 1000 F CFA, Enesa guda-ã : 1 \$.

SODUR ZALAA-Ã

Gosti ñilaa du bu Gônigo Tôzuroii-ĩ haktu

■ Tôzuro - SODUR ZALAA-Ã : Tumo 20 sibtembur 2021 du Agasu nduronnu numii-ĩ kara yibedi Gônigo Tôzuroii-ĩ yodur. Dgo tã kanjinã du Tôzuro numo daha hunno Ôrkudun ěi ěĩdi, suhur murdom sã tũdusu huburair gu-ã togusudo bu gunna Ôrkudun numi-ĩ yê muro yê ěetu gônigo turo yoguso. Tôzuro muro numa lardu

Ôrkudun ga-ã turo. du Tuda borsu hayindu ěũku. Toi di agasa kanjindaã gunna gosĉindu yidado ni, ěendu gubia teddo yugó. Nũ, ñila kanjindaã du anna hunã sa ěũ du tusu ni, yibeyindie barayuo. Gônigo daha hunno togusunnó di zaga yibedinie yugonnó kor du hanayindi ni, gônigo daha hunno yogusudie du tuganno. Budi

kũzurtundudo bu gurna YAHÛu du yunu barayindii hakuo. Gônigo a yibedi hunã atago gubuddo Tôzuro ndomii ni, gosti ñilaa a ndigidesii.

Môšidi (Jamia) êski Bordo a yibeyuo

Abdelsalam Torsoĩ mi

Sagahuna ěũ du Bordo a môšidi hũĩ ĉinauwo.

Môšidi Bordo a yibeyuo

Yum to aũ ndobuši Tũu yidado ni, kal ; gudi ni, kal du bozudo yugó. Zaga duna hundu yidadã ginna du hurkusu yoho. Hurkusa yohudã mura : Busahu ni, guyuo. Šeũ ni, guyuo. Turku a ni, tũri. Gũrso

hunda mannu du ěũũjo. Hakum duna ĉenno ni, yugó. Duna hundu du borsu, yohuduã yohudĩ sagahunu a di tũmuyuo. Yunu bui gabĉunno yugó. Sara-ã yê kõi ada karayindie yê yibeyundoo, tomudunno. Môšidi budi bui. Anna mundu guyini. Ôwonnĩ, anna budi tigirtu sũllyindi. Kõi hunã ni, gali ; tũri ni, tũri.

Bũrni Ubari gursu-ã du ĉuruu ni ndomi-ĩ du zod

■ Ubari - SODUR ZALAA-Ã : Bũrni Ubari Zala Ma a ěĩĩ, Lĩbia kinnii koi. Du kũnole Lĩbiaa buia Ôguzuu-ã gunna ěũku. Du Tuda yê Yuburda yê Yabbada yê gunna ěũku. Bũrni a du sagahanu 2014 du gursu dunodo Tuda-ã yê Yuburda-ã yê kõi di yerĉi. Gursu yunu zidu yê nĩorru yê gunna yigides ! Gursu tuzunnó di sagahanu yê laũ yê gunna bos. Du Tuda koduro yê yuna guru yê ěatu ni ; Yuburda dũbu du mundu ěatudo bu tus.

Nũ, ngullaha-ã zabtu Ubari tigiri. ěĩdi, numi-ĩ anna huna mundu gunna haki zabtundudo yugó ; Tuda-ã gunnoó. Numi-ĩ kõe huna mundu gunna ôwonnĩ numo mũsee tũrtu ! To koi ěĩdi, ěene Tuda Ubaria-ã kũzurti

hundã yusopudo yugó, kũzurti asummaa-ã yusopu ni, kũzurti arbidiaa yoguso. Asumma ĉulopu ni arbidia-ã

Kõi kũridii Ubarii-ĩ

guyuo. Gursu-ã tuzã, dikindu bosudo yugó, hoo ĉer hunã « Hokti-ĩ » ěindie yibeyindu ni, adaga hundã duna ndeni hi boso. Gunna du gubudi hoo hundã

« Hokko nũguzui tudaga-ã duna ndenna-ã » ôzuũ kanjinã du tunasã, hodomodoyinu ni, Ubari tunak. Šigeĩ ôwonnĩ, kara tudaga du arbidii ada Ubaria mundu hu gunna ĉenu ni, tudaga-ã hik-yogus.

Nũ, Ubari bũrĩe du tudaga-ã kara togusudaã turo. ĉene hunda mundu gunna gagaltundu ni, karaga Ubaria mundu du gunna tudaga kara yogusudĩ ěũku.

Yuna ada gunna ěene kuna ni, sagahanu yê laũ yê gunna numo hundã yĩngal du gursu yogusuda ni, yoguso ! Tunda gunna ěene ada ha hũrsondindiri ni YAHÛ MÔORI ndurã gurnayinu ni, hurgusu hundã gubia teddo njogus ! ndiri.

Hokko tudaga-ã duna ndenaa-ã adaga kuyeraa sagahanuu

■ Ubari, Murzug - SODUR ZALAA-Ã : Tudaga-ã duna denaa-ã Lĩbia a ñila tuzoo gunna ko yidadu ôzuũ du hokko hundu yibeyuo. Hokko gubuddi-ĩ yê nũnjui-ĩ yê bũrni Murzug hodomodoyi ; hokko Nũguzui-ĩ ni, bũrni Ubari hodomodoyi. Hokko nduzooi-ĩ hi bũrni Murzug zabĉi hodomodoyi. Hokko kuyeraa a mišeu abii gunũ, hokko karaa ni, du zaga tudaga-ã yê zaga duna tendusiĩ yê hurgusa sagahanu kanjinã du togusudaã tallayindi. Hokko nduzooi bũrni Murzug hodomodoyinã du yuna mundu tahatudo. Gubuddi luguran kinnii karadunu ni, kũloli numi-ĩ gudunno bu, yuna êske tudaga-ã ha tohodu tendusaã tallayuo. Taa, mēdi ĉer « Īje ndũdudi-ĩ tudaga du » du Hasan Bēdei mi yahad. Du zaga tudaga arbindie togusoo, dili di ĩje yũdiĩ hos-yodur.

Hokki-ĩ ndusko hunã ha lōoše hokkia-ã yahado. Zaga hokka kanjindaã du yahatiĩ koi di.

Mēdi-ĩ ndahaddi-ĩ

Anna šiĩ ndunakda-ã guru

du sa yusu du moski-ĩ du zotie kanda-mayuo. ěĩdi, haki zotudo yugó ! To koi di, tire-ã gunna turĉindu ni, du mũrtia yê asuba buia yê hiyendĩ anna du ěũkuã migizeyindu ni, tiri ndurui barayuo. Taa, tiri ěendu ni, ĉurukuo. Moski-ĩ ni, yara-ã wuna mannu du bozu ĉundu gunna ha tuga ěendu ni, kũmma bũgi yusopo.

Sagahanu 2017 du Yogoda-ã tugo moski-ĩ bũgi boziĩ yogurku ni, du zodo. Taa, Tuda-ã lukumoó nubapuri ĉundu ni asuba kunu kuhu ĉenduã, ĉuruko. Sagahanu 2018 du zabĉindu du zotu ni, lukurũ ! ěuo. To hi su gursu 2018 yerĉi. Gursu a gursa ngoo-ã koi gunũ, Tuda-ã galigedi galtuo. Asuba buia dubbabaa (tanka) yê huzara yê mũrtia 120 yê budi hako. To koi di kudoktindĩ ôwuro ôguzuu du mundu bosudo Tuda-ã galtundu ni, Feeris du zotie kũwuro ĉunako.

Tumo 12 mai 2018 du Tuda-ã yerĉida hundã Tuzoo-ã a ĉoorko. Ko turo ni, Nasurie du yerĉindu wô lidi ; ko turo ni, ĉôhuri moski-ĩ laũ yerĉindu tũgi Šebehee-ã du zoti. Ko nũguzui-ĩ ni, Tũyuri laũ ěũku ôro tigirdi. Dogusu kaya du asuba buia hiyendĩ hodko togusã ĉubapu du zodo. Hodĉiniĩ

Yerkida Tuda hĩgeduma gursu-ã du hakundaã ha su abi ĉunaki ěũka.

korã, tũgi Šebehee-ã yê Feeris kiši-ĩ yê gunna ĉoũo. Yogoda-ã ĉarku Feeris ĉirri-ĩ hi irri turo ěi daha-ã kũdĉuo. Kũdĉindu asuba buia yê mũrtia yê kuhu ĉeo ěĩdi, dĩnegi togusã tũmu du bokundu yihido. Asuba hundã ni gunna ĉuwatu ĉoopo. Anna Šebehea-a tũgohu yerĉinduã, internet-ã du Tuda-

ã Feeris yê tũgi Šebehee-ã yê du ôrrus bũrĉindi ěũku ĉudurto. Taa, Bastĩl Šebehee-ã toburdo kor du yêkinjuo. Yunu abagadi ěĩĩ, tumo Feeris toburruã tumo sũbud ; tumo gursu Šebehee gubuddi-ĩ du Šebehe zotuã ni, sũbud ! Toi di, tumo Feeris toburruã ha « Sũbud yesku nũnjui-ĩ » ěuo, zaga gursu Šebehee gubuddi-ĩ di tumo Šebehe zoduã ha « Sũbud yesku-ã » ĉunduã, koi di.

Yerkida Tuda tũgi Šebehee-ã du abi kan-nahartii ĉunaki ěũka

SODUR ZALAA-Ã

Labbara tũgi ôwurii hodo Hoo Lĩbiaa Adaga Tudaa-ã du ĉuruĩe

Ladido gunnaa-ã

Êrzej Gelme mi

Dahagado yibedii-ĩ

Bokur Guduyunnu mi

Haidido yibedii-ĩ

Ardanĩ Êlĩ mi

Ĉabu yibedidaa-ã

Bĩrehim Bēdei mi

Hasanĩ Šahaĩ mi

Arbidi-ĩ yê tudaga du halakti-ĩ yê

Hasan Bēdei mi

Kõe ada du labbara tũgi-ĩ yê hoksundu :

E. mail : sodurzalaa@yahoo.com

Tũluhun-ã : 00218926658056

00218915536691

Ĉēlli internet-ã ha kõi a du karanu :

moskohanadii.org

hootudaa.org.ly

Yuna labbara tũgi-ĩ hi su ěũkuã anna arbiyindaã ga-ã noo, muro torowo yidanũ.

Tumo Bastĩl Šebehee-ã toburruã

■ Šebehe - SODUR ZALAA-Ã : Mosko yerĉidaa Feeris mosko yerĉidaa zoo gunũ, moska muro koa Lĩbia du ěũkuã mundu gunũ. Mosko Hũdil Baŋgazii-ĩ yê Bab Azizie Tarabulus gu-ã yê ĉurukoo, muro nũguzui-ĩ. Nũro hunã kile mitira murdom sã tũdusu. Hũrodi hunã du tũgi Šebehee-ã ěi ; yuhugo hunã a ni, ĉôhuri mosko Šebehee-ã ěi. Gunna sara dunodo kũrudu zoddó ni, du gabura dunoda asubu tigirennã ěũku. Tuda-ã gursa Šebehe du yogusudaã gunna mosko a hi su yogusudo. Gursu sagahanu 2012-ã du ni, yerĉida Tudaa-ã mosko Feeris laũ hunu turo-ã du zotuã haki ĉongudo yugonnó di, gursu-ã

tus-yoguso. Gursu sagahanu 2014-ã ni, du moskaa yerĉidaa Šebehe du ěũkuã gunna yê ĉôhuri mosko Šebehee-ã yê ĉoopo ni, mosko Feeris su kũriyindu ĉongu yidadu dugusa dũyidom sã ěũ boso. Dugusa tada

Yerkida Tuda dubbabba yidadu mosko yerĉidaa Feeris zedti ěũka.

Sagahanu 2020-ã, sagahanu ngišaa tudagaa-ã

Dila kanjindaã du yuna mundu gunna tudaga-ã ha togusu tenduso. Yuna gunna du dunada ěske tudaga-ã ha su togusudaã guru ada muro : Mũsie tudaga du weċindia yibedo. Aũ Sũwisirian Sĩmun (Wiše) yē adibi hunã Anja (Doũcui) yē mũsia tudaga du weċindia yibeyindu ni internet-ã ha su yudahako. Turo-ã ni ċer hunã « TIRKI

KİNNİ GUNASUMMI » ċindi, gudi-ĩ ni « KUURIMMI YĒ DŪGULI-İ » yē ċindi. Ada ċũ mũsia gunna du gubudi tudaga du weċindia yibedundaã. To di tēdi guda mun-du yibeyuo.

Yunu gudi dunodo ka tuda-ã ha su yibedunã, mēde tũgi ĩlĩkturoni tudagaa tũluhuno ċunuba-ã ha su ċakinĩe yibedu. Aũ yibeyinã Sĩmun Nũhaus (Wiše). Mēde tũgi-ĩ du mēde dũbo dĩsee ċũku ni ōwonni muro tudagaa arañgaa naharkaa ngĩliskaa. Muro yahadia du ndodurko lĩgi ċĩĩ hi su mēde mundu ċirkasu ni kadihi kohori, ċi.

Yunu nũguzuui dunodo togusã kayiĩ arbaa (key board) tudagaa anduroid tũluhuno ċunuba-ã ha ċakinĩe yibedu. Bini di tēdi haki kubogo du tũluhuno ċunuba-ã ha su tudaga du arbini.

Appa tudaga-ã ha su yibedundaã turo app daga tudagaa-ã. App a du daga mundu ċũku. Muro app tũluhuno ċunuba-ã ha su ċakinĩe nani, daga-ã arbiduda halagu hundu naharkaa-ã yē ngĩliskaa-ã yē arñgaa-ã yē ċetu yigĩrĩdi ni, ōwonni tudaga du karayi njeni. Aũ yibeyinã ni, Doũcui.

Tudaga-ã karaga agasua Lĩbiaa-ã du kara delee togus

Tudaga-ã sagahanu nũguzuui-ĩ ko tukaasu kara delee karaga Lĩbiaa-ã. Wōzirego kaguradii-ĩ tudaga-ã numa Tuda-ã ċũkuã du tudaga-ã kara ndogusi-ĩ dele yogus. Yunu a tudaga-ã ha budi bũri ni ċeni ; duna ni ċeni. Zoo tunda anna ka tũmoore-ã yunu a hi kuba ċũ du makuru ni, ka ndurã duna yendiri.

جمهورية ليبيا
وزارة التربية والتعليم
مركز المناهج والكتب المدرسية

الخطة الدراسية المعدلة للسنوات من الأول إلى الخامس من مرحلة التعليم الأساسي (الناطقية باللغة الترابوية)
للسنة الدراسية: 1442 - 1443 هـ / 2021 - 2022 م

المادة	السنة الأولى	السنة الثانية	السنة الثالثة	ملاحظات
1. التربية الإسلامية	1	1	1	1
2. اللغة العربية	5	5	5	2
3. التاريخ والجغرافيا	2	2	2	3
4. الفقه الترابوي	2	2	2	4
5. الرياضيات	4	4	4	5
6. العلوم	1	1	1	6
7. الحاسوب	1	1	1	7
8. النشاط الحر	2	2	2	8
المجموع	17	17	17	18

رئيس المركز
مدير عام مكتب المناهج والكتب المدرسية
رئيس المركز
مدير عام مكتب المناهج والكتب المدرسية
رئيس المركز
مدير عام مكتب المناهج والكتب المدرسية

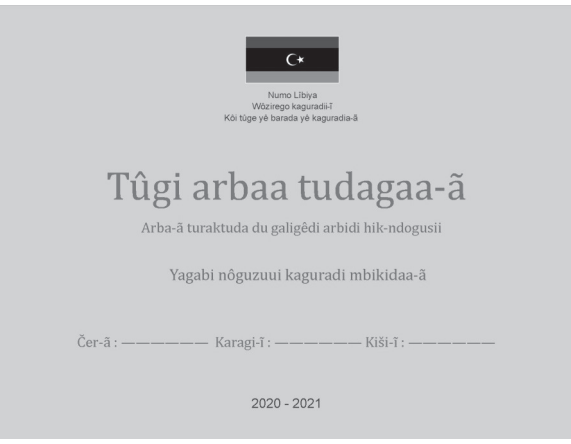
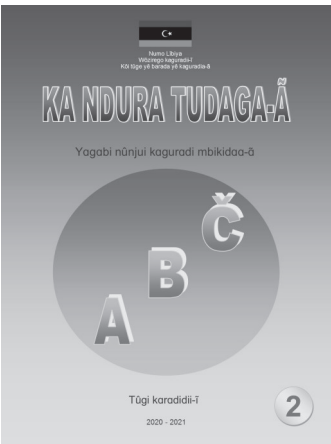
Wōzirego kaguradii Lĩbiaa-ã tũge karagaa tudagaa-ã tũmuyi

■Tarabulus - SODUR ZALAA-Ã :Ōwuri tũdusui sagahanu 2020 du Wōzirego kaguradii Lĩbiaa-ã tũge karagaa tudagaa-ã yibeyi tũmuyi. Sagahana kanjindaã du sagayi yibeyi, sagahanu a ni kaya du tũge guda-ã ċetu yibeniri ċi ċĩidi, haki yibeyinno yugó ngorongor gu-ã koi di sagayi. Yibeyinã mannu haki kōwuro hunã ha ċoordo yugó.

Tũge tudagaa-ã mura zũzure tũgee kara yagabi gubuddii-ĩ hi ċonju ni, yagabi nũguzuui-ĩ ngĩrĩa. Yaga-bi nania tũge ċũ. Tũgi karadidoi yē tũgi hurgusuu yē. Yagabi nũguzuui-ĩ tũgi nnannaa ċedo. Ōwonni, tũgi kara ndogusdoi yagaba-ã ōguzuunaa ni, ċedo. Tũge ada zaga gali di yibedudo. Ndodurka ngoo-ã ni tũlukudu ni yuna gĩnea ċũkuã yibeduda. Tũge-ã yibedi hunã ni, gunna ha aũ yibeyinã Hasan Bēdei mi. Ngo gubudi

HOO LİBİAA ADAGA TUDAA-Ã ha yibeyi ċe. Ċĩidi, nũ kōi tũge karaa-ã yibedii-ĩ hi ċenu ni, yibeyi karaga agasua-ã du tudaga-ã kara yogusi ċũku.

Tũge karagaa tudagaa-ã tũge ada ha tusuda gunú, tũge guda mundu sogoi hi ċũku. Zũzuro « Ka ndura tudaga-ã » tũge hunã yagabi ndĩseei-ĩ ngĩrĩ-ĩ gunna tũmnjinno.

Zũlia tudagaa-ã lamar sagahanuu kuyeraa

■ Nēmine - Labarama-ã : Dila ada kanjindaã du MOSKO HANADII-İ gōni Tũu-ã Bordo a ċĩĩ zũlia sagahanuu arba tudagaa-ã ha su yibeyini. Sagahanu 2019 yē 2020 yē du gōni Ċad gu-ã Nēmine a zũilia-ã ċunak. Zũlia ada ngo kan-jindaã koa gunú, budi dunoda. Yunu gudi šĩa ċĩĩ hoo dazagaa guru yē hoktundu ni, zũlia tudaga-ã yē dazaga-ã yē gunnaa yoguso. Zũlia sagahanua 2020 a-ã tumo 10/01/2020 du ko bos. Māga ōguzu-uu arba tudagaa-ã yē dazagaa-ã hik-togusudo bu kañganduwa bui yibedundu tenduso. Kañganduwa to du anna gubudda hoo tudagaa hoo dazagaa toopusudo.

Kañgandu-wa-ã yo-gusuduã anna gubudda tudagaa-ã yē dazagaa-ã yē gunna ha ze-gega ċeo. Ōwonni, ċabu-ã ndusko hunã du wēti-gea hōrsondia ċeo.

Zũlia 2020 budi dunodo ni, anna du zotaã budi mundu. Tumo

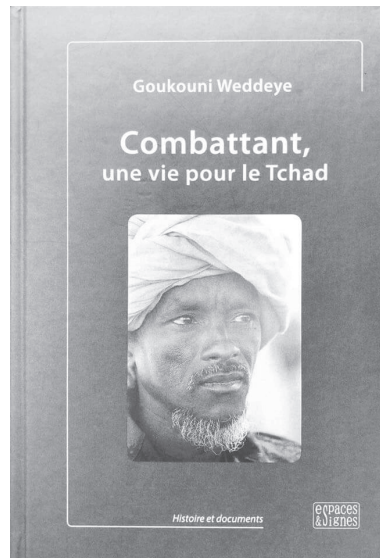
abi ndusii-ĩ ni, du anna budi tigrũ. Anna tigrũdũ ni, mēdi a hi budi ċudakudo du kubaa ċonjo. Tudaga-ã toi yĩngal du budi duna haki, anna ċudakaã munjindo.

Tũgi dahagado Čad gu gaddi-ĩ Gũkunni Wõdei mii-ĩ čuruk

■ Čad. Labbarda-ã : Sagahanu 2019 du yuna togusudaã turo, araĩs Čad gu gaddi-ĩ Gũkunni Wõdei mi tũgi yada hunaã yodur. Gũkunni Wõdei mi muro Tudu Tũu ni, sagahani 1943 Zuwar ga tobus. Šĩgeĩ suhur « Hũrulina-ã » yerkida hunu nũnjui-ĩ bui di bos. Sagahanu 1977 Haya heriyinduã, « Yerkida õwinnea asubdaa-ã » bui bos. Sagahanu 1979 du araĩs agasu nduronnu numoi Čad gu-ã turči. Sagahana čũ turčinno, sagahanu 1982 du agasu hunã toburru ni, kõi hunã Hĩsen Habiri-ĩ turči. Agasu hunã Nẽmina a toburruã, yerkida hunã čobu yala Čad gu-ã a BET a li gursu agasu hunã zabtii di bos. To koi di,

Lĩbia gurnayinu ni, BET du agasu hunu yibeyinu ni, sagahanu 1987 ngirši-ĩ turči. Sagahanu to Geddehi muro suroni di ndĩdi kandamayi. Lõko to koi yogusuã, Gũkunni yerkida hunã ha galayinu ni, Hĩseni yẽ hok-sundu čundu ni, hoktuo.

Tũgi a nũ Gũkunni yibeyinã a čer hunã « Gursudi-ĩ, kĩnjigi Čad gu yĩngal du » čindi, muro naharka du arbidido ni, gura čũdo. Guru gubuddi-ĩ ni yuna sagahanu 1958 ha čõgu sagahanu 1979-ã ha ngirši-ĩ togusudaã su čũku. Guru nũnjui-ĩ ni yuna sagahanu 1979-ã ha čõgu ni sagahanu 1990-ã ngirši-ĩ su čũku.

Tuda Yũnibiristi Baŋgazii-ĩ, Kayugo Tezer gu-ã du karadida-ã kalaka hundã baradii di hurako čuruko

■ Tezer. SODUR ZALAA-Ã : Karadida Tuda Yũnibiristi Baŋgazii-ĩ Kayugo Tezer gu-ã du karayindiã tumo 28/08/2020 kalaka hundã barayindĩe hurako čurku ni, mõi karayuo. Mõi hundã hũi-ĩ sagahanu 2015 du yerči. Sagaha to du Tezer du gursu dunodo yerčinu ni, numi-ĩ togurk. Laũ turo ni, Tudaa togus ; laũ gudi-ĩ ni, Yogodaa togus. Yũnibiristi Baŋgazii-ĩ Kayugo Tezer gu-ã tũgi hunã laũ Tudaa-ã du čĩ. Toi di haki Yogoda-ã tigirdu karayindũ. To koi sugoo, Yogoda-ã yũnibiristi-ĩ čõgu laũ hundã laũ tũruo. Kõwuro kanjĩ du Burwado yerkidaa Haftar gu-ã kara yoduru ni, Mosko yerkidaa Tezer gu-ã ha kõi yũnibiristii-ĩ yogus.

Nũ, ada Tudaa-ã karayindudo yugonnoó ñila hoo togusudo. Toi di, mura gunna čabundu ni, hurako čuruko. Mosko yerkidaa-ã kõi yũnibiristii-ĩ togusiĩ čudakũ, yũnibiristi-ĩ kõi hunu űgoo-ã laũ Tudaa-ã du čĩ zabtinĩe barayindi.

Hurako ndurukda-ã guru

Yũnibiristi Őrkudun gu-ã, yuzo čuduri ni ?

■ Őrkudun. SODUR ZALAA-Ã : Tumo 20 õwuri 08 sagahanu 2018 du hoo Toroza Őrkudun gu-ã ěĩ kiyi Yũnibiristi Őrkudun gu-ã čunak. Adi gubudi mundu du gunna agasa Lĩbiaa-ã gunna laũ numi-ĩ du yũnibiristi yibedi anna-ã barayindĩ hũruũ hakundudo yugó. To koi togusu ni, numa nerkada du yũnibirista čũku űgo ada Őrkudun gu-ã tũrru karayindiã du űgullaha morčinu ni, haki tũrrunnó togusuã, hoo Toroza Őrkudun gu-ã daha hunu du yibeyinĩe kandamayi.

Anna numia-ã budi lerda du labbar a hi kubaa čõgo. Busahu bui kunje du čendu ni, du bũni čupu ni, wũni tũkudu čeo. Nũ, yuna ndomia-ã munduga-ã tigiitua čeo. anna Őrkudun gu-ã laũ kandama yunu a kõi hi ndũkii bui tadar.

Nũ, ada Tudaa-ã karayindudo yugonnoó ñila hoo togusudo. Toi di, mura gunna čabundu ni, hurako čuruko. Mosko yerkidaa-ã kõi yũnibiristii-ĩ togusiĩ čudakũ, yũnibiristi-ĩ kõi hunu űgoo-ã laũ Tudaa-ã du čĩ zabtinĩe barayindi.

Gõnigo Muzuii-ĩ heridu

Sagana kanjindaã yunu togusudaã turo, Tezer ga Gõnigo Muzuii-ĩ heridu. űgo sagahana čũ du gubudi Mosko ndahagaa-ã karar yoduru ni, Muzui hi gõnigo Tezer gu-ã ha su yoduru ni, gõnigo daha hunno yogus. Muzui numa lardu Tezer gu-ã turo, du Tudaa borsu hayindu čũku. Toi di agasa kanjindaã gunna gosčindu yidado ni, čendu gubia teddo yugó. Nũ, ñila kanjindaã du anna hunã sa čũ du tusu ni, yibeyindĩe barayuo. Gõnigo daha hunno

togusunnó di zaga yibedinĩe yugonnó kor du hanayindi ni, gõnigo daha hunno yogusudĩe du tuganno. Budi kũzur-tundudo bu gurna YAHŬu du yunu barayindiĩ hakuo.

Yunu Kũrdustan Irak gu-ã a yẽ Ketelũnia a yẽ togusã mišenu Tudaa-ã ha yigidesu ni ?

Tuda-ã buga-ã gunna nuyo-ã čudaku čĩidi, nuyo numo hundaã ha su budi čugurtakũ ni, mĩdiga hundu du yidadũ. Yunu yahatĩ gunna turonnu, yunu turo čindi : « Tunda Tudaa-ã numo tundaa nuyodo yibenduroo mannu, haki ar-anguru turturũ ! » čindi. Čĩidi, ñila ada kanjindaã du anna karaduda-ã buga-ã gunna numo Tudaa nuyodo yibedi-ĩ hi su budi čugurtakĩe togus. Numo nuyodo nuũ taũwo, yuna mundu du kani : numo numa ni, gubia keni ; ka nuã ni, galigĩdĩ duna yei ; kũnnoono du ni, kani. Yunu a hi su Tuda karaduda-ã buga-ã gunna čugurtakĩ mišenu Tudaa togus. Mišenu Tuda karaduda-ã borsu gunũ, Tudaa-ã gunna togus.

Tuda-ã borsu gunũ kõĩole guda gostuda numa nuyoda hunda yudadunnã mundu čũku. Kõĩole tada mannu, Tudaa-ã koi di mišenu numa hundã nuyodii yidado. Kõĩole tada guru ni, asubu du numa hundã nuyoy-indĩe barayindi ; guru ni, tiri dĩmukurati di nuyoyindĩe barayindi. Numa

Hurako ndurui õwunne Kũrdustan ga-ã

tada du numa čũ gunna kõwuro kanjĩ du istiftee (irifirindim) nuyodii yibeyuo.

Numa tada Kũsdustan Irak gu-ã yẽ Ketelũnia yẽ. Mura čũuna lõko istiftee yibeyinduã, numo četu tuzudo yugó. Sardua hundãwo ni, kal ; gudawo ni, kal. Yunu a budi anna mišenu numa hundã nuyodii yidadaã ha kusara čid.

Dĩne gubuddi-ĩ kala-ka ammaa-ã ha duna čeni ni, kõĩole mĩndie-ã četu tuzi čindĩ, yunu to mu togus ! Mura ambaa hundã layindiĩ noo, kalaka ammaa-ã ha wũdur yudadunnó kor du hosčĩ. Mbo zoo, kalaka ammaa-ã ha wũdur yidadudo koo, Irak Kũrdustan istiftee űgullaha du koloko hunu nuyodii-ĩ barayinĩe yogusuã

yĩngal du čubabĩ čuwatudo. Mbo zoo, wũdur yudadudo koo, buia Ketelũniaa-ã istiftee dĩmukurati űgullaha du numo hundã nuyoyindĩe barayinu yogusã, yĩngal du daűaĩ čũũűĩ čuwatudo.

Hidi nuru sogoddi-ĩ, yunu Kũrdustan Irak gu-ã a yẽ Ketelũnia a yẽ togusuã, mišenu Tuda nuyo numo hundaã baradidaa-ã yigidesu yee yigidesudo yu-

Hurako ndurui õwunne Ketelũniaa-ã

gonnũ ? Hidi a hũruũ hunã turonnu borsu. Haki kĩnnĩ mannu yigidesudo yugó. Yunu a du Tudaa-ã wur bui hakinuã noo. Wur to ndĩ nduwo, gal-tundunnó yerčindu nuyo numa hundaã barayindunnã yẽ numa dĩne gubuddia-ã ha owor čunnakunnã yẽ. Toi di, mišenu a nũri ni, duna guynĩ tedĩ čĩ nduru ko ndurã waṉguru haturi.

Fĩdiralizesiyon-ã, zundu gôhurtunnó

Êli Bêdei mi *

Lôko Suhur 17 huburair gu-ã kan-nahartunu ni, nuzom mbo toburri ċido ni, gubi Lĩbiana-ã ha ñila murta tuzoo bozuã, tòmudu kĩnjigi-ĩ di morċinã, Lĩbiana-ã budi kandama tũuso. Hanayĩndú burnaga Yogodaa-ã, dĩli-ĩ burnaga ôwinnee-ã, yũgurtu tiyendi, ċindi. Ćiidi, mugoi wudu turo ho su tubapo. Lĩbia Suhur-ã du tēdi Suhur-ã du gubudi koi, yunu hurostunno yugó. Ologu gostii-ĩ yē tertu ndudaii-ĩ yē bũrne kadiha gostii-ĩ yē ôwonni tedĩ ċĩ. Ôwinne-ã koi di wawalti-ĩ yē kandama ndori-ĩ yē bilċi.

Yala laũ ma du anna numia-ã laũ hal-ã arraktunnó togus. Ćaadundu tubuda koi di tudurto. Owor hundã du yunu turo ċindĩe koi : « Aũ ALLA mugayinni-ĩ, gibi turo du ċũ du tubonú. » Bini di bu gosti yugó ċundudo.

Mêrkezia-ã zundu-ã ha ndigidesii di lardu yala maa-ã du tirigo fĩdirasiyon-ã ndogusi barayuo. Lardu hundã ha ċer « Barka » ċeo.

To koi ċiidi, anna muro hi bērkiiyindia ċũku. Lôko mōyindu ni, lardu nuyodo yibendurdo ċĩndũ muro koi di, tēlbezine-ã yē kakada labbaraa-ã du yē gunna zōridi dunodo zōriyuo ! « Fĩdirala, ñginnesda ! » ċundu deleyuo. Fĩdirasiyon-ã zundu hu-gura ndeni barayinĩe koi di. Fĩdirasiyon-ã nuzom idara ndogusii ôrozi numii-ĩ bũrne-ã gunna koi di tĩrize du ndoorii ċiidi. Ôwonni, anna-ã ha gerenjindu su ċũduto. Ôwinne Lĩbiaa-ã ôroho ni, yoi turonna, yunu tēlbizine Lĩbiaa-ã du basuã gunna killeyindunnó di mugayindi, kuzo ċudurtu komnjindu layindunnã yĩngal du.

Lĩbia Dĩ, gunna du Ôrkudun, di nũmoorididi-ĩ, di ônum gu-ã a ċĩĩ, lardu yala ma du muro hal hunã galĩ gunú. Suhur-ã yerċinu ni, ñila ċũ kanjinduã, yunu gunna hal hunã ñgoo-ã du todi zundu ! Anna hunã to koi ċiidi, dikindu bosu ċũku. Yuna hōyino lōori hundã Tarabulus ċeniã ha garċindi ! Toi di, lardu yala ma hĩdirasiyon barayinii hi yaasudu ! nuru haduri. Tada gunna du kanũn agasuga yē gōniga yēe-ã Ôrkudun su agasugo nuyodo koi di lũyinno yugó. A gosti yē tertu ndudai gudi yē ċēgihea dunoda ada tihi-tudo buu.

Mēdi tañã mēdi a du tōmuniri. Anna dĩa -ã gunna ha yē Ôrkudun ga-ã ha lũuru yē haduri : « Eskenu-ã ñili addabuu ni, ċenú ; dihillee ni, ċenú. »

* Arbidido Tudo Ôrkudun gu. Lisans kanũn yē dōbulum karaa ñgllahaa yē kũlliye pũlisaa-ã du ċoobo. Ôwonni, mastar kanũn ekedimĩe karaa ôronnaa-ã du ċojuodo. Kubo torowaa ñgullahaa pũlis Ôrkudun gu-ã.

Tuda giba-ã nũgoĩ Urruyindudo yugonnãá ?

Uruduwan Ôli mi *

Huski Tuda gibaa-ã tunda hanandiri korã, arba-ã noo yunu gudi mura urruyundudo hanandirĩe yugó. To nũgoĩ nnwo, muro lôko taa yunu yĩngal du urruyundĩe muro yugó.

Ŋgo gibi di anna mĩndia-ã ndũ kor yohudo ni kĩnjigi hundu dĩnee-ã ha yibeyindi kĩnni kĩnni to muro dahu-ã ši bassu tossu du yibeyindi. Kĩnjigi (wũjud) hundã ni, ċĩkuã gunna ċoyo. Dĩne-ã ha dahu ndongusi hundã ni, kĩnniĩ. Ćiidi, lôko anna munda koi turonnu hu ċabtundoo, kĩnjigi hundã buyini. Toi yĩngal du kĩnjigi hundã toorsi. Anna-ã guru bara ċũũgi ; guru ni, ôroze hiliyindi ; guru ni, tũrru tugandu kasugu (tôzuro) yohudi. Anna-ã munjundoo, du anna dĩne-ã ha su dahu mēde ċuwutu ni hanadi (ilim) barayindia ni, yugurki. To koi di, anna -ã munjindoo, kĩnjigi-ĩ buyini ; yina ñgo hanayundunnã ni, hanayundi ; yugondunnã ni, yugurki ; ċudurtunnã ni, ċudurti ; kôe ñgo tũrrunnã ni turri. To ko di, hanadi (ilim) hundã buyini

* Arbidido Tudo Murzug gu, bakalôriyos logotorii yũnibiristi Šebehee-ã du ċojuodo. Almanía a dukturaa karayini ċi.

ni, ċurokini. Hanadi-ĩ (ilimma) lôko budi buyinoo, haki dahu du borsu gudunu tuhusunnó tohi. Toi yĩngal du anna-ã urrudi hi su gũbċuo. Urrudi-ĩ kũyi hunã nduhi hanadii-ĩ (ilimmaa-ã).

Tuda giba-ã ñgo lôko hundaã ka hundã yē kĩnjigi hundã yē ċetu turra. Mura mĩndie ni, busahu ċuro di tarturda. Toi yĩngal du kĩnjigi hundã koi buyinno yugó ; ka hundã ni, yunu yĩngal du tudaga-ã urruyindĩe he tigrududo yugó. To yunu mura borsuu gunú, adaga dĩne-ã gunnaa-ã to muro : anna mĩndie ni, numa buia yidadunnã zaga urrudi-ĩ hi su gubċindie de yugó. Tuda giba-ã lôko ôroze hakundu ni, ôroze hundã kunu munjundu ni, du hoktundie togusã, odu ôroze-ã ha su oskoba ndũdudi-ĩ ċuudur togus. Oskoba ta ôroze-ã ha nduhi yē ne-ndihidi yē yĩngal du. To ko di, arba-ã ha su gũbċuo. To ni, horgusu lôko taa-ã koo, horgusu bui ni dunodo.

Ka-ã yē anna-ã ċetu dula du yerċindi. Anna-ã gubia tũrrunnó di ka-ã zaga gubia tũrrie yugó. Ćiidi, anna-ã

ċudakoo, ka hundã ha yũhutu ka guda guyĩndu mura gubia tũrrĩ. Anna guru to mannu, arrakundú ! Tũrrĩ ċũkoo, ka hundã ni, gunú ; mura gubia tũrruã ni, gunú. Toi yĩngal du Tuda nũ ċĩkuã yunu hundã ladi ċudaa, mura gubia tũrrunó di tudaga-ã zaga gubia tũrrie yugonnãã na ! Mura gubia tũrruo ni, tudaga-ã ha koi gubia ċoopu ċetu tũrrie hosudo yugonnãã na ! Tudaga-ã anna ċudaka-ã de duna ndũ kor ċendoo ni, Tuda-ã nũ zaga ċĩkuã ña di ċĩkoo, tudaga-ã ni, haki dogu tũrrunnó koi-ĩ na ! Ćiidi a muro Tuda giba-ã ñgo yuhado : « Kandama kadra yugó » ċuo.

Tuda giba-ã tudaga-ã ha urruyindudo yugonnãã dahu nozundu ni, gunú ; nōwli ni, gunú. Ćiidi, adaga dĩnea-ã a muro. Anna Tuda giba-ã kora ni, kôe hundã koa du hayĩndu ċĩka ka hundã urruyinduda yugondú. Mēdi-ĩ tunda anna nũ tũyukuã, tunda ha ċĩ, too ni, tudaga ha ka kohuduru gubia kendiri ; too ni, tòmudu bibinduru ni, yitiri.

Ųnnu, tunda koi tira-ã neyindĩ su gũmbar.

Owor nubui Tudaa-ã

Mahumaĩ Zai mi *

Lôko mēde ada, nuzom Geddehii-ĩ toburru ñila tũdusu kanjindudo bu arbiniriĩ, owor tañã du hidi a hiniri. Tuda-ã ndoburri Geddehii-ĩ du ambadudu yee kuša ndunnui a ga-ã yē yuna sogoi hi lidaã yē arrakti ñoonni Tudaa-ã du bui ni, ônnuri-ĩ zaga arba yē bũrne guda mundu harta ċada, Tawurga na, Bēni wēlid na, Waoršefana na koa-ã ha ċoobu tedã koi di ċoobu tedu ? Yee mēdi-ĩ owor nubui kawamndii yē herrendi yē kũzurti yēe ?

Yuna ñila tũdusu ada du Tuda-ã togusudaã, yuso ta kora du hatar ! Yunu durdi-ĩ Suura Yũsub du ċudurã, yē tũrtaa togusudo ñjogus, lôko yunu turo ċinã : (Tani hura tũdusu kuranna tũdusu lobda ha ċubudĩ ċũka duraar. Mursa zida tũdusu ni, duraar ; guda ñjorra ni, duraar) ċinã. Taa ndusko ċũsu du tuzuã muro. Ônum Madi-ĩ (Tezer) a Geddehi toburru ôwuri togusii korã, yogo naginnii-ĩ yē ñoduruu

* Arbidido Tudo Ôrkudun gu, bakalôriyos iktisad yũnibiristi Šebehee-ã du ċojuodo. Kara ga Ôrkudun ga-ã du ada kara ndogusdo du hurgusu yogusi.

-ã yē Tuda-ã ha gursa mundu ċe. Gursa tada guru ēdi kĩhee-ã huburair 2012 du yē yũn 2012 du yē togusã. Ēdi a yē kudokta ada yē tusunnó di Šuula yē Sĩrir yē bũne bũturolua-ã gũbċi. Ćiidi, owor nubui Tudaa-ã lôko nani to di bui ; so nani, mura hartu ċadi.

Ônum dīdi-ĩ a ni, Tuda-ã mundu du gursa tendudo. Šebehe a meeris 2012 du yē Yeniwori 2014 du gunna gursu yerċi. Bũrni Ubari di ni, gursu dunodo Tuda-ã yē Yuburda-ã yē koi di yerċinu ni, sagahanu yē laũ yē kor bos, Sibtembur 2014 du ċoju. So nani di togusiĩ koi di, islem šeešee-ã aũ gudii-ĩ hi ċusċi yida.

Zabtudunu ni gudi di haduri. Owor nubui Tudaa kĩnjigi baradii-ĩ yē kawamndi-ĩ yē gursa ada gunna du budi dunodo ni, ñjorru. Tuda-ã aũ gursu-ã du kannaharti yerkidaa kannahartunã, mura. Ćiidi, dele Tuda-ã yidadaũ, hakti kannaharti yerkidaa a kannaharti šeešee yogusudú. Lôko ônum dīdi-ĩ hi su wennurĩe togusoo, godo hundã godô êski ni, suhur 17 huburair gu-ã yogurtuudo. Godo a arbi Ôwulad Sili-mana-ã ôngohi tabu Tudaa-ã du

hidendu ċũkuã, gunna du dugusa suhurua-ã du. Nũ, kōwuro mēde ada arbiniriĩ tĩyĩĩ, arbi a Tuda-ã ha gursu nōguzuui Šebehe a ċenĩ ċi. Gursu ndi a yoo ? Gursu saraa yē gibaa yē. Ćiidi, ndi yogusudoo mannu, owor nubui Tudaa-ã zaga hunã koi di ċii. Zalċinu ni, zalċinú ; sũri ċubu ni, ċubú. Duidunu ni, ñuidunú ; hiyinu ni, ċenú. Muro owor nubui Bĩtkoñ gu-ã. Uwuũ, owor nubui Bĩtinamia numo dĩne-ã ha gunna du dunodi-ĩ hi hartu ċendaã. Yunu-ã ñĩgirbi gunú ċiidi, nai di busamma daha-ã ñjii baradi yē ñgoi hundã yē busahu hundã yē ndulodi yē. Owor nubui moši kōñoli mōguri Ahĩrika madii-ĩ Rũmana-ã yē Hĩnikina -ã yē Wendela-ã yē Kōnum yē Tũrko-ã yē Tiliana-ã yē Huransa-ã yē Hal-laga-ã yē yerkidaa Geddehia-ã yē islem šeešee-ã yē irhemma yē gunna ha kawamnjinnii-ĩ.

Ndusko a du, owor nubui a mbo muro yugonnoó haki mēde ada arbindurdãã ha nuñu ndenii di tudusu yenduri. Owor nubui Tudaa-ã hōrsondi !

Wura gala

Kundudo kinjidi kaga yugó
Kôñoli kinjidi kûrmo
Tudaga kinjidi tiri sobum
Adaga kinjidi obonu hu nded
Ba kinjidi di bĩ hi nded
Dĩn kinjidi nozundu gunum
Numo kinjidi nuju taú
Čera ndura čûsa-ã hũturú !
Galmaĩ čer gali
Allači čer ALLA čudaaado
Wordugu čer woraa
Šidde čer šido
Togoĩ čer togo yida
Dakiĩ čer dakurdo
Kundahiĩ čer kundahudo
Kanjĩ čer kagoo
Kunu karaa tidedi
Bui bibido waduri
Kôwuro karaa-ã togus
Aŋgalda-ã laũ aŋgal baraniri
Ilimna-ã laũ ilim baraniri
Amba karaa-ã kuzo čedo
Asubu nurã arbiyini
Kitamma kubaa tar
Gilamma gunuru tar
Agasu nurã ilim
Hoo kinjidi hũi luum
Hurgusu kinjidi hozuú
Kuzo kinjidi kanuú
Yeski kinjidi yôĩ tudombú
Kôwuro karaa-ã kasara du kendurú !
Ilimma amba dînee ; tiyahu laharaa
Kundudo ndurã kuba čû du tadar !
Saraã ndurã sopurú
Daga ndurã dogu kendurú !
Kêñeli ndurã kidesurú !
Čumasa ndurã čobu yudadú
Adaga ndurã ôlluga-ã čubunno
Šene ndurã šêmi yida
Čabu kinjidi čer luú
Yunu a yire du tadar !
Mêdi a mugoi di makar !
Eyee yê gaa yê čû četoo, čer hundã turonnu
ALLA duna têndu !

Atuman Hamidi mi

Daga ndurã

- Adibi dûi ôzi yidanú.**
« Đgo eneũ du adibi ômuri hunã nohoo, ômuri hunã anna-ã adibi nduru čindi, mura yusopunnó di aũ gudi hi čendu čongú. Yunu to šigeĩ tũgi-ĩ hi hurosčindu ni, adibi dûii-ĩ ômuri hunã nohoo, tusopudo muro koi ni ômuri čudaaã ha čongje yoguso. Adibi ôgu ôzi yidanú čindu ni dagi a yibeyuo »
 - Adiba njĩdo ; woa njĩdo.**
« Adiba-ã yê woa-ã yê gunna njĩtoo, yĩni bibinjin-di. Toi di, Tuda-ã ndĩdi hundã gunna kal čindu dagi čubapi »
 - Adibi zidu bôri ; adibi madu bôri ; adibi durusu bôri.**
« Adibi zidu-ã ni, adibi su miškile čĩ ; adibi madu-ã ni, tĩri-ĩ, miškilea tigiidu njeni ; durusu-ã ni, dogu du hayi čĩ, kuza hunã mundu »
 - Agurbi kumodo yũgurti ; dīgiši tuguũ yariyini.**
« Agurbi-ĩ gunnoó aũ gudi haki kumodo yogusie yugó. Owonni, dīgiše-ã borsu tuguma-ã yariyindi, aũ múruĩ daha hunu du tuguũ hunã yariyinie yugó »
 - Čêni mêde yuwud ! Nani, tumo kôodi šĩš !**
- « Dagi kĩyi hunã yahatia du ŋgo lôko turo aũ turo ôsurdo yagabi turo tigiřiĩ yagabi môore-ã yugondú. Taa, odo turo čĩ sugoo, odi-ĩ hi mêde čuwud, maša ndubia taduũ ni? čĩ. Taa, odi-ĩ uwuũ, tadar činã amma mugoi yidadudo čini, yĩš. Odi-ĩ aji hunã liĩ, yahadi aũ ôsurdo a liĩ maša taduũ ni činã uwuũ tadar nar, čĩ. Taa, aji-ĩ wečinno yugó, amma ha tĩbi čenno ni yugonnó di yĩš. Amma lôko tũgohu yerčinã, čêni mêde yuwud nani tumo kôodi šĩš, čĩ. Taa, mêdi hunã dagi di ted »
- Hawallaa čûliĩ, dili boziê nani ; turra čûluĩ, bĩdi bozi.**
« Aũ adibi aũu hu lugobčinu ni yusobu maari too ni nohu maari činiĩ tômudu dili di bozi. Aũ goni turru aũu su kôdči tuganniĩ hi kandamayiniĩ kayi hakunnó di bĩdi bozi »
 - Kubordo mi njoŋoo, dirgi.**
« Dirgi čindoo, aũ odo yidannó. Aũ kubordi-ĩ mi nuũ turonnu-ã su zodoo, odo tamó di mozi. Kubor-ã čubi ni, čuboo, yari-ĩ njulobi. Taa, mêdi-ĩ nohudo bu yunu haki kohie yugó. »
 - Mu yê zumo yê četu yugondú.**
« A mannu daga mêde nditia-ã turo. Kiñari kohodie togusoo, aũ mu-ã yahadã ha koloko baradii, taú. Hanadunoo, du bibido yê ŋgidea yê yugurki-ĩ yĩŋgal du »

Tudaga du ka ndeni-ĩ

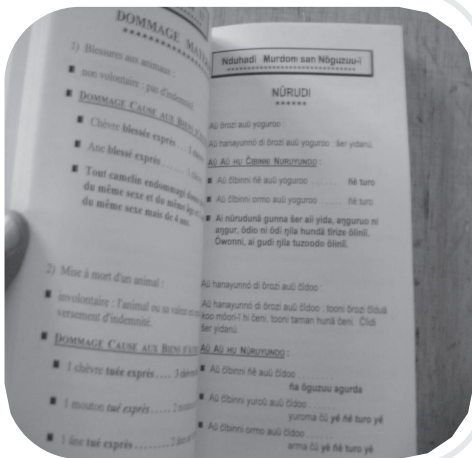
Tuda-ã yuna ka ndenia mundu yidado. Mêde mundu gunna kôwuraa guru hu yahatia yidado. Kubu êski čumahadoo ni kal ; aũ guru hurgusu yogusu čenoo ni kal ; labbar čûsu tũku čenoo ni kal. Mêde tada guru yê kôwuraa hunda tahatidiã yê ada mura :

Mêdi-ĩ	Kôwuro ndahadi hunã
ALLA ha yaas !	Aũ hu dũusčindie yahati.
ALLA kuba nuã yũhudu nje !	Aũ guru yunu gali guru yogusu njenoo hadi.
Čer čudaa	Aũ guru čer hunã muro yugonnó di lûnuma liwo, yahti.
Čûsu čulamnjinno	Aũ guru yunu guru yogusu amba hakunã, zabči gudi di amba gudi baradii di yogusoo, yahati.
Dîne kubaa njida !	Aũ guru hu bôriyindie yahati.
Erde numa njudaa	Maša-ã kubo dundumma muro koi di tômundummó di aũ guru tigiroom, yahati.
Gibi dubo tani kaaši	Gibi kuuruuwo ni kal ; kagi gudiwo ni kal so naamma wô lubutunoo, yahati.
Wiše wiše	Odo kinnĩĩ guru hu gagalčindie yahati.
Kiye nje !	Aũ ôũ njinoo, hadi.
Ko numa sudaga ; kulo numa nôzuro	Aũ mêdi zundu yahadoo, yahati.
Ko numa yusobu nje !	Aũ mêdi čûsu njahadoo, hadi.
Kûlugo ner	Aũ kûlugo činoo, hadi.
To nuũ ; dûmo nuũ	Aũ hu kubor čendie yahati.
Turku dubo tani kaaši	Kubu êski čumahadie toguso, yahati.
Woa wũrnjuo ! Kide hedenjuo ! Koŋgona kornjuo	Aũ wũu činoo, yahati.

Tũgi Tudaa-ã ha wuna yibeyinu ?

Tũgi Tudaa-ã ha wuna yibeyinu ? Hĩdi a aũ hinumma gunna Durdo Šahaĩ yibeyi čini ! Čiidi, kĩnjigi tũgi Tudaa-ã ha lanuwo, durdo Šahaĩ di gubudi čĩ. Šahaĩ di gubudi mannu Tuda-ã adaga hunda ni, yidado ; mêde ni, čiti. Nahar Almanian-ã Nakhtigal lôko tã durdo Tõhortiĩ-ĩ Tũ tigiřiĩ mannu, Tuda-ã adaga hunda yidadu ni, su layindu mêde čiti čudur. Hurgusu hundã gunna mêde ndidi borsu, čĩ ar-

biyi. Mêdi turo-ã ha tũgo-hu hu čonju ni dînegi hi ŋgĩrši-ĩ gunna zaga čugur-takiĩ, yahad. Anna guru Durdo Šahaĩ anna murta tuzoo yida yibeyi čindĩĩ yunu kĩyi yudado gunú ; aũ kalkal du yunu to bazudo too ni, čudurdo ni yugó ; aũ čera anna murta tuzoo tadaa-ã bazudo ni, yugó, zo mêdi anna guru guyindu tugandiĩ noo.

Migize-ã yê agurbi hunã yê

Aũ turo migize hunã četu êriski tũrri čikiidi yunu kozunu koi čudurtoo ni munurú, Bũgudi migizi-ĩ yuhadia nani « heeme to lô, » čĩ

Agurbui-ĩ koi-ĩ yaha dia du : « Uwũ mugoi anna mannu tugandĩ čũkuã nna, » čĩ.

Yuna tada yahatu ni, lôko tũrri su tigirduã yunu-ã heeme ni, gunú ; anna ni, yugondú. Heeme-ã kozunu togus. To migize-ã bozunãã yuhadi : « Anna-ã ndoo mbo tugandĩ čũku numa ? » čĩ. Agurbui-ĩ zabči yuhadi du : « Anna-ã heeme-ã du tũruo, » čĩ

Gursu Hôrwon gu-ã

Gursa dunoda Tuda-ã yê Yuburda-ã yê kôi di toqusudaã turo gursu Hôrwon gu-ã. Gursu a sagahanu 1895 du toqus. Hôrwon çundoo, kuhanu Tĩge a Yidiga-ã yê Suu yê kôi di çĩ.

Yahatia du, sagahanu 1895 du Tuda-ã gunna Lĩbia numa Yuburdaa-ã turo yubur ndumahia tũruo. Tũ du anna mundu yũhutu tũrrudo yugó. Taa, Yuburda-ã ko turo ho Tũ yubur ndumahia tũruo. Tũ tigirdu ni, yubur çumahadu ni, anna guru hu çidtu ni, ôreze hundã yê adiba hunda yê guru hu guyindu tũruo. Anna mbo Zala yubur ga tũrraã zabtundu tigirduã, numi-ĩ êrdi-ĩ tigiri ni, anna hunda guru ni, çiddo, ôroze hundã ni, guyinno. Taa, anna-ã bosu sôortuo, « Ndi kohoduri ? » çuo.

Taa, mallum turo ho turru yahatuã, mallumma mura ha êdi tówudçi çenu ni, « yuso ndi hi mannu leyinnó di Yuburdo turo yupuwo, kannaharndudi ! » çi. Taa, êdi-ĩ mura turo ho çendu ni, « yeũ yunu gudi hi leyinnó di Yuburdo turo ho yub ! » çuo.

To koi di, kôi turo tigirduã sa hundã êske toqusuda sugoo, kôi to hi tũgutu ni, goni çĩdo. Aũ kôodi-ĩ ni, çubu ; gudi-ĩ ça, çuo. Ôwonni, anna yihitu ni bĩde yuburda-ã yunu korã ladia keyuo. Anna tada du Sala Môhumo mi yê Koromoia-ã ôguzuu yê, tũrri tigirdu layinduã, Yuburda-ã asab hundã budi mundu, kadura tuzoo kora ! Ôwonni, Sala Môhumo mi adibi hunã gududo Yuburdo turo goni hi wôi hi çunau yida çudur. Taa, bũnnu yida yuwaki « Yuburdi-ĩ hi baburi » çi. To çinã, Kalligo Koromai yahadia du :

- Babuú garru ! Êrdi-ĩ bui anna laũ ndurã yuso leo, çi.

Taa, Sala Môhumo mi yahadia du :

- Tani mbo zoo Šêrimaia-ã Abia-ã êde dia kora-ã tiyetoo, gursu a kubo dunuru laniri, çi.

Taa, Kalligo yahadi :

- Tunda ha ndi di tige

Taa, yahadi :

- Tũgoa tanã yunu nigepurdo yugó, gursa ndua ngo durrudo yugonnãã noo, çi.

Taa, Kalligo burwodo du huza-yindi Hôrwon tigirduã, Yuburda-ã gunna aa hundã wisçindu yĩšu çũku. Taa, yĩšu garçindi bi-ĩ hodko toqus, Yuburda-ã ñekindi çũku, dogusu tiya çũduťi hoçinno, kukur aũu gun-noó yunu gudi mazĩe yugonnó to-gusã burvodi-ĩ Tuda-ã ha « yertu ! » çi.

Tuda-ã tũrrĩ kôi Yuburda-ã çĩkuã su tigirduã, aũ êdi-ĩ yidiĩ papadçiniĩ êdi ko hunã yunu gudi hi leyinnó di Yuburdo turo ho çub. Taa, gursu-ã yerçi. Yuburda çũ yugurmatu çũku Yertu ! Kereden MMMM (Tudo turo), çuo.

Zabçindu Kereden karat (Tuda ôguzuu) çuo. Zabçindu ôwonni Kereden kũllu (Tuda-ã gunna) çuo.

Muro ni, to çi ; Yuburda-ã ni, yerçuo ; Tuda-ã ni, du hideo. Çitiĩ çitiĩ aũ çendu çuruudo yugó. Aũ turo borsu

dũi hunã kôdçi čaa ted. Aũ to aũ mbo adibi ôgu-ã dũi hunã labana čenu ni, keyinã.

Anna-ã gunna čado, anna çũ borsu kubaa čoopo. Taa, aũ tura-ã ha sama hunã yihituo ; gudi-ĩ hi ni, tirmesu hunã yugopo. Sama tihitidiĩ ni, tigirdoo yunu togušã anna hunã ha yahadiė ; tirmesu tugopudo somni-ĩ ni, tiri-ĩ laũ hunã ha yugudosie keyindu yũhuduo.

A koi di Tuda-ã gursu a du kannahartuo. Haki ôroze

hundã yê anna hundã yê gunna zabçuo. Ôwonni, gursu a du Tu turo borsu nos. Tudo to Ôbdolla Oroũ Ôli Bêdeĩ mi.

Yunu munnuũ munnuruã

Ɗgo eneũ du lôko turo aũ turo adibi yida hayi çĩwo, yusobu Zala yôllubaa ted. Zala tedã aũ gudi turo adibi hunã ha čudaa tigiri yagabi hunã du yĩš. Yĩšu çĩ lôko aũ adibi môori-ĩ liĩ, čaa ted. Taa, aũ adibi môori-ĩ anna ba hunã muro hi yahatia du du : « Yuson adibi numa ha čudaa ni ndedã gunna yagabi numa du yĩšu çĩ lôko niriĩ, čaa ted » çuo. To çunduã, aũ adibi môori-ĩ amma ha su zodu ni yaria tũruo. Durdii-ĩ tigiruo. Durdĩ-ĩ mura ha labbara čuwud, aũ adibi môori-ĩ hi hiyi : « Ndi adibi numa čudaaã hananuũ ? » çi.

Taa, yahadi :

- Aũ a adibi nurã ha čudaa, ba nuru ni gunú ; badda nuru ni gunú ; adibi tanã ba hunu ni, gunú çĩidi, Zala tidedã gunna yagabi tanã du yĩšu çĩ tiriĩ čaa ted, çi.

Durdi-ĩ aũ gudi-ĩ hi hiyi :

- Yagabi hunã ngiri yee ngir-do yugonnú ? çi.

Taa, yahadi :

- Tigiri çĩidi adibi hunã ha daaru tigirdo yugó, zo tigir-du tia ndura yũturi ; maša ndura buduri ; šaha ndura yaduriĩ, noo, çi.

Taa, durdi-ĩ ñĩsçi layinã mēdi a durdo gubugo a nohoo, zogo anna-ã kôi di bibido bui yerçini. Aũ yagabi aũu tigiriĩ gunna adibi nurã

ha daũ çi su zodi. To koo, šĩgeĩ aũ haki yagabi aũu tigrĩe yugó. To koi toqusuã Abba Yoskoi Yêski-ĩ mi hi su çũuŋ. Taa, aũ a daĩdudi-ĩ Abba Yoskoi Yêski-ĩ mi kubu dũro tũku ndēbiše du čenu ni yunu turo çi : « Aũ a hi lobumoó de zaga kanurĩe yugó, yulob to tanã ha yuso su naú, » çi. Aũ adibi aũu daũwo, aŋgurdo ndiši. Aŋgurdo-ĩ lôko to yunu budi bui, aũ nani haki tišenu.

To koi di, dogusu toqusuã, Abba Yoskoi Yêski-ĩ mi tedu bizi turo daha-ã kôdçi tuzu ni mōyi, yunu turo çi :

- Anna mēdi adibii taduã ma njĩkuã yê di njũkuã yê gun-na šĩĩ yinaku ! Mēdi yêskii-ĩ yêski di nohi. Aũ adibi môori-ĩ anna nuã nuro hi yuson adibi numa ha čudaa čindu tigirdu njahatuã, ñĩgeĩ čudurtie bokundunnãã ? Too ni, zia hunã čoopun-nãã ? Nĩgeĩ čitunnãã ? Mu njahado. Aũ gudi-ĩ hi yunu munnuũ munnuruã, dũro maharu sunomi yarú, yunu nuũ dĩaki kũrtumma gunu ! Adibi ammaa-ã ha daũ aŋgurdo to numa ha čĩ, çi.

A muro koi di Abba Yoskoi Yêski-ĩ mi mēdi a hi čidu ni anna-ã ha yiginnes. Mēdi a « Yunu munnuũ munnuruã dũro maharu sunomi yarú » činu yahadã ni, dagi di ted. Ôwonni, Tuda-ã daga hundã du yahati.

Turki-ĩ, urru kundahudi-ĩ

Turki-ĩ ôsure huna mundu gunna anna-ã hanayindú. Turki-ĩ urru urra guda-ã koi gunú. Turki aŋgur-ã çĩĩ gunna adibi turo borsu čonji. Turki-ĩ êdi-ĩ ni, to muro koi didi ômuri turo gunnoó, gudi čonjú. Lôko mura turo-ã nohoo, gudi-ĩ ôwure ôguzuu gēyirçini, kôwuro guroo ŋgēyir hundã sagahanua kadilhi hi tedi. Bugi-ĩ gunna mura du gabçinã, daha hunu du nohi. Turki-ĩ ôwonni, didi turki ba hunu čonjú, urra guda-ã koi gunú. Muro adibi turo borsu yidado yĩŋgal du ada hunã ha hanayini ni, ada -ã ni, de hundã yê zibe hundã yê he hanayin-di.

Turki-ĩ wurda hunã laũ budi kundahudo, urra guda-ã koi gunú. Zibe hunã yê de hunã yê gibeyindoo, urra guda-ã hiyendi muro didi hiyenú, gĩbi-ĩ a çũdudu ni, muro tedu maša hundã tũku čeni.

Turki-ĩ urru budi daha hunu čudaa, didi kodoli čubonú. Ôwonni, turki-ĩ budi čunubu.

Njunubu hunã ha su Tuda-ã dagi čubapi. « Čunubu turki koi » čindi. Ôwonni yahatia du turki-ĩ yala hunã nduhuii du ada hunã lôko yobusoo, kôi dugusa murdom sã ôguzuu činiĩ korã numo to di ôroze çũkuã ha leyinú. Tedu dogu du yuna čubiã čidu ni tigidu čeni.

Gursu Hallaga-ã ha boktii-ĩ

Ɗgo Tiliyana-ã lidiĩ gubudi Zala du ŋgullaha didi yugó. Tã Tũrkiaa-ã tuziĩ togušã Yogoda buroa anna čubudiã, hallaga-ã čindiã kôwuro tĩnni ndugobi toqusoo gunna lidu anna-ã ha tĩnne hundã čuwatu čoopi. Lidu tũgi Ôrkudun gu-ã kulaa wisçindoo muro aũ gunna tĩnne hunã tigiidu čeni. To yogusidĩ čĩkiidi tumo turo Yoskoĩ Dũrçuwo mi yê dômuri hunã Adumaĩ yê anna-ã ha čabçindu ni « šĩgeĩ aũ Yogoda hallaga-ã lidoo, tĩnne čenú, çuo. Dele du kandamayindoo go yendiri, » çuo.

To koi di anna-ã gunna sôortundu ni asuba hunda čabçindu ni tũgi Ôrkudun gu-ã du

tũusu boso. Yogoda-ã lidu wisçinduã, aũ de tĩnne tigiidu čenno yugó. Taa, yunu turo čĩdo kor du hanayuo. Dele du čoopie kanda-mayinduã anna numia-ã četu goko. Gursu to di Adumaĩ Dũrçuwo mi morçi, Yogoda-ã du Yogoda ŋuida çũkuã noo Yogodo nohu čudur-tudo yugó. Taa, Dômuri hunã Yoskoĩ Dũrçuwo mi Adumaĩ hi guro du yodurĩe anna čoobu Yogoda-ã ha huzayi. Huzayini Musku-da tigriĩ Yogoda ŋuida-ã turo nohu ni taa šidirayindudo čudurtuã, zabto. Zogo dubana čidi yahadi.

Tudaga-ã bini Zala yê Tezer yê a gôniga tũdusu a karadinĩ ċi. Gôniga tada : Ubari yê Šebehe yê Murzug yê Šêrga-ã (Mararam yê numa nerkaa ċũkuã yê) Ôrkudun yê Muzui yê Tezer yê. Gôniga ada du ada dũbo hoo nerka karayindĩ ċũku. Anna karayindiã du Tudaga

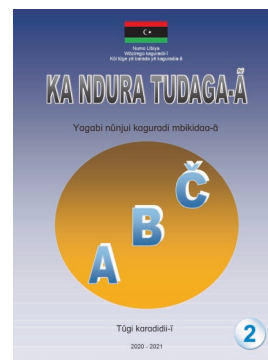

gunná mannu ċũku. Sagahanu ligĩ ċĩĩ, anna karadida-ã dũbo murdom toqusudĩe barandiri. Ôwonni, sagahana lidiã du gôniga du tudaga kara toqusudiã biltirĩe barandiri.

Hurgusu a kannu todurku ni, kôĩ a hi ndũgurti hunã kuza budi hi tiyendo. Agasu-ã budi ši ċennãã gunnó di Tuda-ã daha-ã amba tudagaa-ã hanayindũ. Toi di, duna galigêdi ċendũ, anna turo turonna gunnoó. Ôwonni, tada gunna du kara ndogusda hakti-ĩ gunna du budi kuzo hi tiyuo. Anna-ã yunu-ã budi mugayindudo gunnó yĩngal du môdi kara ndogusda baradii torkuroo, gunna anna mundu hanğurũ. Ċĩidi, lôko hurgusu-ã du-na guyinu ni, tũge tudagaa-ã yibedundu ni, soũ du

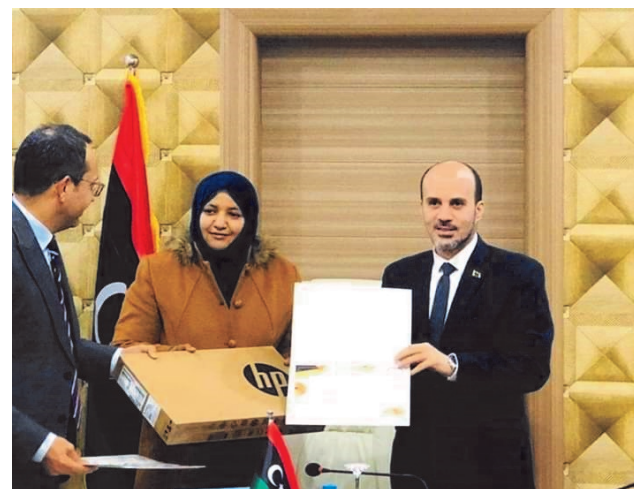
ċudurtuã, êski di aũ gunna mugayi ; kara ndogusda-ã ni, galigêdi hanğurĩe togus.

Anna mundu gunna kara ndogusda tudagaa-ã oskoba ndeni-ĩ turkudiyuo. Anna turkudiyindaã guru : Hoo NDI yê Ma Hisen Širif Bugarĩ yê. NDI ni dugusa ċũ turkudiyindu ni, kara ndogusda murdom sã dišee oskoba yendar. Hisen Širif Bugarĩ ni, dugusa tũdusu turkudiyindu ni, kara ndogusda murta ôguzuu sã hoo oskoba yendar. Mura gunna ha YAHÛ ñidayinu ni, tiyahu bui ċenno njogus !

Emine Sala Yuburama do, adibi tudaga-ã karaga Zalaa-ã du dudi-ĩ gurnayinã

Anna mundu gunna tudaga-ã zaga karaga Zalaa-ã du zoduã hanayindũ. Yerkia hosunnã mundu hurgusu a yoguso ċĩidi, aũ mišenu tudaga-ã karaga-ã du dudi-ĩ yire yogusã Emine Abba Sala Yuburama do, Mĩdir kaguradi-ĩ ladii Ôrkudun gu-ã. Lêyine tudaga-ã kara ndogusi-ĩ ladii-ĩ mĩdire kagurada-ã ladia gôniga Tuda ċũkaã gunna ha wêtigea tudaga-ã karaga-ã du dudii keyi ċenã, muro turonnu yerċinu Galadĩm kaguradii-ĩ hi wêtige keyi ċenu ni, tudaga-ã karaga Ôrkudun ga-ã kara ndogusi barayi. Taa, galadĩmma yoyinu ni, kara ndogusi hi bos. Dgiši, tũgi terihaa-ã ģi addabuu du ar-

bidiniĩ. YAHÛ ñidayinu ni, tiyahu tuzunnó ċenno njogus !

YUSO NÔUŠI GUNJINÚ !

Dubana tudagaa-ã Tudaa borsu gunú, a muro aũ Araṅgado Ôrkudun gu turo tudaga du Lĩbia ha dubana ċenno. Ali Yahya an-na araṅgada Ôrkudun gu-ã turo. Muro abba hunã mallum ni, ṅgo Tũ tigiri adibi Tudo doũ ċoṅu ni, muro Tũ a tobusu lido. Dubanu hunu a yĩgo hunã « Yuso nõuši gunjinú ! » -ã dubanu budi ċũsu. Dubanu-ã a muro arbinduru ni ndogudko a hi su tuhakiri.

*Yuso nõuši gunjinú !
Duga nuã nagi nagi di njudaku,
Njusopu ndoburrú.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Unda numo numaga-ã du nĩwo,
Ôwuri têske-ã du ċĩdo koi.
Anna nuã anna-ã du ċũkoo,
Yidi suru ģĩri ċũsu koi.
Aska ċarkoo, aski numa gubudi ċi.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Ada nuã luguran-ã a tũrroo, yidi-ĩ mura guyindi.
Adiba nuã ômure tarakundoo, zia-ã kuba du guyindi.
Numo numa du migizi kôodi yĩše yugó.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Kubo ôsurdo numa ha kandama guyinu ni,
Migiza nuã ha wayinu ni,
Numo numa du bibido tuṅosã,
Kodoli šĩgeĩ kubo togusú.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Dũgule duga-ã asuba guyindu ni, yire ċu-nakoo,
Turka duga-ã ģũ di tugandu ni, surka ċabċindi.
Dizia hundã ha yogusududo, šêge dĩnea.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Numo dũgulee-ã du ni, kĩde tugandú ;
Lardu zĩṅi ċakunã du ni, ċôhure ċunnukú.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Numo numa ônum yê ma yê dĩ yê neyinã,
Mũši mũši hi duna ċenoo, šĩĩ baziĩ noo soũ ċudurú.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Araṅgado-ĩ yê Amazigi-ĩ yê kôĩ hidendu dókuro guyinduã,
Yuburdi-ĩ yê Tudi-ĩ yê tigirdu su dókuro guyindiĩ,
Yuzo a ma du yuguriĩ koi, ndĩ mannu ċu-wadú.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Duga nuã yum wũni-ĩ du ċakunduã,
Wũni-ĩ wũni ndu koi a tuyubuã ċinu ni bu yũrċini.
Šĩĩ numa du mazi ; soũ numa du duri,
Dišeda-ã unda tam.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Lĩbia hõmboni numa daamó di wô lobi,
daha numa daamó di wô ṅũni.
ALLA mõiiri ndurã yohoo duga nuã so turonnu hu tusu ċũku,
Mura nũre du to hundã ha arbidunú,
ôllug-ã ni, karayindú.
Yuso nõuši gunjinú !*

*Lĩbia ċi numa ċi numa ċi numa zaga daama du kideṅu !
Kĩšiga nuã zaga daamma du yũdu,
Sũgunni-ĩ zaga daamma du yusu.
Ċudaanã busahu ċubu.
Duga nuã nagi nagi di njudaku,
njusopu ndoburrú.*

Totuna dizibia murta ôguzuu-ã

Dagi koro
Arbididi-ĩ : Ĥman Wahali

Tĩnne diziĩ hunaã murta ôguzuu-ã owor hunã du ṅġeyir bui yeyiti. Dġeyir bui haki dogusa ugustus ga wũniga-ã du hinumó koi gunnó ni, nimigizi hunu yunu sa ALLAa ċi mugayinĩe too ni, ċetu boziẽ kanda-mayinĩ ṅila murta hoo nerke kĩnjigi hunã du ċoṅã ha ya-yogusĩe.

Kuhanu-ã du yunu gunna sagahana huna gubudda liã ha zabċini. Lôko odo ċi ni, êrše kiga hunaã sôboa mundu kandama huski anna hunaã mortidi-ĩ zabtii ċeniĩ. Arraga huna ċũ-ã, zidu soũ ċuu-ã yê ċuu tĩhi tũrtu-ã yê turo-ã ċumahu ni, durdoĩ durda kuhanua-ã dugu koi di ċunnakinĩ kuhanu-ã ko hunã ċoṅu hũi hunã ṅġirši-ĩ gunna kũriyini. Kubo hunu hanadudi-ĩ kideki tĩnni nani hi aũ arbido hunu turo koi di lahayini. Lôko turkanu-ã lob-yoduroo, dendu hõdiĩ kĩnnĩ njorċinnó kuhanu-ã ċirri hunu dĩgiddi-ĩ a ċĩĩ a kiye du bozi. Ċĩidi, mēdi kiga hunaã sogoddi-ĩ ġũyini :

- Barkaĩ yôo, zabsu ! Busahu zibe numaa-ã, to di gubudi diziĩ numaa-ã a zabsu ! Tani di tēdi aya mozú ! Aya busahu ni, taú ; kĩyi ni, taú. Ariĩ anna nua gaddaa-ã taa yusu baranu ! Ême-ã yê hõdimmi yê kôĩ di. Yuso bigi êriskidĩ bigi mošii-ĩ di nuzundu hunã kunu gunnãã gunuú ! Ada nuã nuro di bu morċindunnoó yĩngal du mosko nuũ baranu ! Kôwuro-ã hurostu, karaga-ã ṅgo zaga anna nuã gadda-ã laũ ôrohu-ã koi gunnó togus. Zabsu ! Yuso lôoši-ĩ hi njihinedú !

A muro ṅila du zabtu ċĩidi kandama giba yê ṅġiši kanjinda yê gunnoó yunu gudi ċudurdo yugó. Yuna kuhanu-ã du ċũkuã gunna arba ma du sa ziĩda lidaaã toqusudo, tĩnne kadura ôguzuu-ã mannu. Anna numia loia-ã buga-ã gunna ċuzuka, anna mĩndie agasu suudi-ĩ yê arba goda-ã yê wu-ã yê tusa tũa-ã yê he yokolċindĩe yenneyinda gunnoó gudi ċĩdo yugó. Dagi ṅġiši diziba hunaã ġibi daha hunã du yibeyi yahadĩ ċĩã yê šimiga dihe hunã yê laũ hunaã yê he yahadĩ borsu êrši koi togusuã yunu gabċinã ôġune tĩnnee muru kora hidenda ṅġeyir hunã bui yogusudia ni, êriski a dizia hunã yê anna karagaa-ã gunna yê he keleyi ċoṅã ha koki ċoṅ-yogusudia borsu. Busamma gunna tundaa ċindi ċĩidi, busahu hundu ċĩdo yugó.

Busahu Tĩge Ziduu-ã a

Îriport-ã : Hasan Bêdei mi. Hota-ã : Mahumaĩ Êlĩ mi.

Sagahanu 2003 du haraga haŋuru ni Tĩge tided. Kĩši mbo orro du tardo gunũ ċĩdi lamar togusu ni, tided. Kĩši taŋu to diŋuru yeru teddo yugó. Yuna durraã yê togusudaã yê gunna arbinuru yobaar. Arbinuru yoburu ni, yũduru tar ŋila murdom du mundu kanjindudo yuso kitabĩ kĩnniĩ yuna ada ha su yibenar ! nuru orro du dunar. Mugoi, tũgiĩ kĩnniĩ ċer hunã « Busahu Tĩge Ziduu-ã a » ċĩndĩe yibeniri tĩyi. Nũ, kitabĩ to di yuna guru Suu hu su arbinuraã, kogogoburu yoburu ni, ndogudko Sodur Zalaa-ã a du tuhaari.

Suu numoiĩ kĩnniĩ yagaba hunã koduro du kanjindu. Dgo loko nani numa taŋã Lagurkĩnnimmi Ôrkudun bui-ĩ du ċĩĩ ċetu ċomuru lanuri, muro mannu yagaba hunã orokom a du budi kanjindunnó yĩŋgal du. Suu yunu gali yidiĩ yagaba hunã gunna díli di zũtundu bosa. Yagaba dikindu ċĩneĩ di bosa yugondũ. Yagabi tomĩe ko bũgudi numii-ĩ, mura Mõyogoli-ĩ ċĩndi, kinjidi njendu tomuũ. Suu du kartaia ċũ ċũku. Kartaĩ gibi yê êski yê ċũku. Gibi-ĩ ni, õnuri-ĩ hi ndabĩ ċi ; êski-ĩ ni, numi-ĩ ċirri-ĩ hi ċi. Suu yagaba hunã gunna loa, karago hunã yê sura ndogusko hunã yê magaza hunã yê ċurukoo ! Tada mura tũge agasua mĩndie numi-ĩ du ċũkuã.

Suu yala hunã gagar êmee kũriyi yida, gunna du bui hundã baũ ċĩndi ; laũ õnum

Êĩ Zũmuri

du ni, êĩ turonnu bui turo ċi, ċer hunã zũmuri ċĩndi. Baũ yê zũmuri yê ċorde Suu ga koi.

Kaguradi Suu ga-ã Nijer gudi-ĩ muro koi naharkaa. Suu du karago mbikidaa ċi, ada tũgohu hu ċoŋu dínegi hi ŋĩrĩ-ĩ karayindi. Díski togusoo, wobu ndagi ċendu ni, mašayindi. Maša hundã karagi-ĩ muro ada-ã ha ċeni, yagaba hundã tũrru ċubudũ. Karagi-ĩ ada-ã ha maša ċeni yunu a Lĩbia a hanadudo gunũ. Lĩbia a aũ nani yagabi hunã muro tedu ċubi.

Karago Suu gu-ã

Odo yagabi hundã dogu du ċiwo, ndĩ mannu ċubunnó di tũgohu tedoo, díski ligi !

Anna Suu ga-ã adaga gala yidado. Numa Zalaa-ã koi gunũ, õwonni anna hunã hoda. Zala du lamar gunnoó aũ hu ċudurĩe yugonnãã Suu ga tumo Ôlluwa togusoo, gunna õmure numia-ã numi-ĩ gunna yagabi yagabi di kũriyindu lahayindi. Adago gali a Kaaladudi-ĩ (ALLA muro hi su sũllyinu ni lahayi !) mannu galadiyinduã õwonni numo kĩnniĩ ċuruũ Tĩge ko-ĩ hi ċido a dí nũri.

Yunu gudi Suu du aũ ŋĩri mozoo ŋĩziĩ, tũgohu du yerti-ĩ. Aũ gunna tũgohu du yerĩnu ni, kũsuri yoduroo, tĩrizi di hurgusa hunã tedi. Kũsuri hundã ni, mĩkuruno ho su yodurki, tumo ôlluwa-ã gunnoó. Ôlluwa-ã togusoo, daga ha su kũsuri yodurki.

Suu adaga ndura giba-ã ha borsu yuhuudo yugó, ka ndura ada adi yê to di yê gostindi ċũkuã ha mannu, yuhĩ ċi. Suu a mĩde tudagaa koi gudi a de mazunnã mazi. Suu a mĩdi (mãgu) yê (kãgu) yê tubas. To di gubudi ngo de tubazudo yugó, mĩdi araŋgaa-ã (subuu) borsu istaamtiri. Ôwonni, Suu a saa-ã tudaga du yahati. Ćad na, Lĩbia na a saa-ã too ni, ndogudka araŋgaa du yahati ; too ni, ndogudka naharkaa du yahati ! ċĩdi, Suu a ndogudka tudagaa du borsu yahati, saa õguzuu yê laũ yê na ċĩndi. Nduhuia tudagaa Suu yuhĩ ċiã turo hutu-

Suu dogu du

ba (mĩdi sũlli ôlluwa-ã) tudaga du ndahadi-ĩ. Suu a mĩdi sũlli ôlluwa-ã araŋga du yahatoo, zabĩndu halakundu tudaga du terjennjindi. Yunu a ŋgo Zala a aũ tuŋohĩe mannu yugó. Ćĩdi, nũ Suhur murdom sã tũdusu huburair gu-ã togusudo bu Lĩbia a mannu, mĩside mundu gunna du mĩdi sũlli ôlluwa-ã tudaga du guru-ã yahati. Mĩsidi Taha (ALLA muro hi su sũllyinu ni lahayi !) Lagurkĩnnimmi-ĩ du togusiĩ koi.

Tĩge tigiri tideddo bu Ôgur ga tudaga-ã karago hundã du ada-ã ha kara yogusudi ċũku ċundu tubaso. ALLA duna ċe ! Numa Tĩgea guda-ã du ni arrakundu karayindudo njogus !

Iktisad Suu gu-ã tĩnne-ã yê ċĩreni-ĩ yê. Suu zaga hunu gibi-ĩ muro koi anna hunã buga-ã gunna kalala hunda yudadu ni ċĩreni yodurki. Yodurku ni, Nijer du Egedes na keyindu ċepi. Tĩnne-ã ni to muro koi di dí Egedes keyindu ċepi.

Kõwuro ģmbi togusoo, Tuda Saharaa-ã gunna Tĩge lidi. Mundu gunna Suu lidi. Buga-ã gunna adiba, õmure turo turonna gunnoó gudi ligĩe yugó.

Suu du õwuri di bil tobus. Loko tidediĩ nerkaa ċohuno yili turoo duraar. Ćohuno zala du loko taa hanadunnó. Ćohuno to ndĩ nduwo, walawala-ã. Dugusa tidedi-ĩ nerkaa walawala sũorda-ã (kũnseia-ã) yogusudĩe galtindi ċũ hudaar. Dídi hiziba yila šiša lidi. Hizib nani wad hunu yida ligi. Guru ni, tĩnni-ĩ zo gundurũ Egedes tũkuduru nenduri ċini ; guru ni, adibi ċabu hundã tigiriĩ hi ċĩrus dũbu kadihi ċendi. Guru ni onnuro ċomoko du ċendi. Anna delede-ã nĩgeĩ ċĩŋahu-ã njendunnã ċundu deleyindi. To koi yogusudi ċĩdi, yunu hurostinĩe yugó Walawala Suu gu-ã aũ nani aũ ċudaaã ha sodur hunã ċeni, kumo ni yugó ; kũmoši ni yugó. To koi yogusudi tumo togo walawala-ã togusã Zala tided. Tĩge zidu-ã ha sogoi hi soburu tided.

Mahuma Konjoni, ċũsu du !

Tumo 20 sibtembur 2017 du Ôrkudun Bui-ĩ ċẽne huna gunna du gubia ċũkuã turo ho yazayi. Tumo wudu a du Mahuma Bêdei Anjura mi (Adurasu hunã Mahuma Konjoni) díne gudi-ĩ ted. Muro Ôrkudun ga sagahanu 1978 du tobus. Bakalõriyos hendese (Engineering) Yũnibiristi Nejm Assataa (Tĩski Ćulumŋgi-ĩ) du ċoŋudo. Ôwonni, dõbulum karaa õronnaa yũnibiristi Tarabulus gu-ã du ċoŋudo. Muro ċeni budi hurgusdo ni, hal ċũsu. Hurgusa huna yogusaa guru ada mura : Muro anna « Hoo ċẽne suhur 17 huburair gu Ôrkudun ga-ã » hũĩ ndunakda-ã turo ; Suhura Ôrkudun ga gunna du gubudda-ã turo. Ôwonni, Hoo Lĩbiaa Adaga Tudaa-ã yibedida-ã ni, turo ; Baŋgazi a anna labbara tũgi « SODUR ZALAA-Ã » yodurkaã ni, turo.

Ôwonni, Mahuma Konjoni anna « Ćabu Tudaa Gubudi-ĩ » sagahanu 2012 du tunasã anna ċunakaã turo. Muro hurgusa yê ċaba Tudaa Ôrkudun du yê Zala gunna du yê togusudiã gunna du ċi. Nohiĩ gubudi ċabu sũorii ċẽne Tuda Lĩbiaa-ã gunna ċunaĩe tugannĩ ċi. Yunu yĩŋgal du

ċunaĩe barayiniĩ ni, zaga muro tiyahatua koo, daha nduronnu Tuda-ã gunnaa barayini.

Owonni, muro bui arbago hizib (Kunduli-ĩ ye ndomi-ĩ yêe Orkudun guu-ã. Owonni, anna õrida walawala mosko gonigoĩ Orkudun guu-a sagahanua 2014a-ã turo.

Tumo yesku a du kũrmo-ã dubala ċẽne Ôrkudun ga-ã turo ho hudurun du ċoŋ. Morti hunã asar Ôrkudun gu borsu gunũ ; asar Tuda-ã gunnaa. Ćĩdi, sa ALLAA-ã ha yunu ndĩrĩe yugó. Tunda anna labbara tũgi « SODUR ZALAA-Ã » ndodurda-ã daha ndurã ha gubudi kubo turturi ni, anna hunã yê Ôrkudun Bui-ĩ yê gunna ha kubo turturi. Muro hi ni, arrahannjĩnu ni, arċanna mari ċũsu-ã du duyĩnno njogus ! ndiri.

Ndusko mĩdi nduru a gu-ã ha ċẽne Orkudun buia-ã gunna ha lũnduru ni, yuso njihinetũ ni, hurgusa huna yogusĩ ċi haki tũmuyĩnno yugonnãã ha tũmundu ! ndiri. Yunu gunna du gali kohoduũ yendiĩ hurgusa hunã tũmundiĩ.

Karago Lagurkĩnnimmii-ĩ Ôrkudun du wasu yêski di wastudo koi

Lagurkĩnnimmi numoĩ kĩnniĩ Ôrkudun du ônum kile murdom sã ôguzuu a ċi. Muro numoĩ kĩnniĩ du tũge agasua-ã budi yugondũ ċiidi, Ôrkudun du budi bũrido, yunu muro hi budi bũri ċenã karago hunã. Karago Lagurkĩnnimmii-ĩ muro koi Ôrkudun gunna du yugó. Ada du karayindaã buga-ã gunna kôĩ hi gũbċuo. Karago šemi bui a sagahanu 1970 du hũĩ bos. Lôko to êski di Lagurkĩnnimmi gôni kĩnniĩ togusudo, to di gubudi karaga anna hayindi ċuzukiĩ noo anna tômudu hayindu ċũka budi mundu yugondũ.

Zaga karago a hũĩ bozuã tirmesu Aba hũĩ ndunagdi-ĩ hi nahatiri. Aũ kaguradi a hũĩ ċunauã Alahaĩ Bêdei Mahuma Guduyunnu mi (Bêdei Ôli-ĩ mi). Muro aũ ilim ċudaado ni kara ċudaado, sagahani 1971 lôko yerikda-ã yusobu ni Gawat (numo Murzug kulaa ċido) du ċuzuu tômudu li Lagurkĩnnimmi hanayinã muro koi di numi-ĩ yibedi hi bos. Numo yibedi gunna hũĩ hunã ilim yĩngal du kaguradi hũĩ ndunai hi bos. Eneũ bozunnó di Šebehe gôni Zalaa-ã tigiri. Aũ Sũudani arbidido turo ho su ċunau ni wêtige karago baradii arbiyi ċenu ni tũgohu tũku Agasugo Šebehe-ã ha ċe. Lôko taa Geddehi êski bozudo yĩngal numi-ĩ yibedi-ĩ budi ċudaa, dĩaki togusã tigiriĩ karar karagi-ĩ yibedi-ĩ ċuruudo ni tandaa ada-ã du karayindia yê kara ndogusda Sũudana yê ċetu ċeo.

Lôko to Lagurkĩnnimmi di yagaba tũdusu du guda yugondũ, ċiidi gurna ALLAA du karagi-ĩ heridu. Anna numia-

ã budi konnoyuo numo hundã du karago heridunã, ada hunda giba-ã yê kuna-ã yê gunna tigiitu du ċũũgo. Ôwonni, ada-ã tandaa du karayindiĩ koi-ĩ yagabi loo du ada-ã karayindie yê ; gudi du kara ndogusda-ã bosie yê yibeyuo. Aũ yagabi to yudommã Wahali Bokora, muro anna Lagurkĩnnimmia-ã giba-ã turo. Šigeĩ agasu-ã yagabi tũgii ada-ã karayindie yê gudi du kara ndogusda-ã yĩšie yê ċetu numi-ĩ du yudom.

Karago Lagurkĩnnimmii-ĩ lôko gubudi heridunã karago mbikidaa koi di heridu, ada-ã ñila dĩaee karayindu ni wêtige mbikidaa-ã ċongoo, tũrru Êrbeši a kara kiyii-ĩ karayindi.

Dgo lôko karagi-ĩ hũĩ bozã gunna kara ndogusda yuganna lidu ada-ã ha kara yogusudi. Gubudi ni Sũudana, šigeĩ anna Ôrkudun numia, šigeĩ Yogoda yê Yabbada yê ma du kegirċindi togus. Taa, šigeĩ Masariã Masar di lidu kara yogusudi. To koi ċikiidi, ada numia ngo gubudi zodtaã kara hundã tômuyindu lido. Kara ndogusda numia-ã lidudo bu karagi-ĩ duna guyi. Ada-ã ni budi kara-ã ċudakudo togus.

Sagahanu 1995 togusã anna numia-ã ċabtundu ni karago kiyii heriyuo. Karago to du ada so gubudda-ã sagahanu 1997 du wêtiga kara kiyiia lagurkĩn-

Dahagado karago Lagurkĩnnimmii-ĩ Mahuma Bêdei mi yê karadida-ã yê

nimmi du ċoopo. To di tedi ada kadura guru karago a di wêtigea kara kiyia ċoopo.

Yogoda-ã dagi dũguli a dũguliĩ a gu mi ċindiĩ koi, dahagado karagii-ĩ, Mahuma Bêdei mi sagahanu 2001 togusã tedu barayi Karago kôĩ kôido (Teenewie) heriyi. Karago kôĩ kôido a karago nduzoi Ôrkudun gunna du ċukuã. Karago kôikoido Lagurkĩnnimmii-ĩ du ada budi mundu wêtigea ċoopu ni yũnibirista-ã tũro. ċiidi, konno hundã budi eneũ bozudo yugó. Sagahanu 2009 du wêzirego karaa-ã karar yoduru ni karago kôikoido Lagurkĩnnii-ĩ hi tũmnji, ada-ã mĩndie ċinu ni. Ada mĩndia-ã koloko numo hundã du karadii yidadunnó koi di karar dõluũ a yoduru ni tũmnji.

ċiidi, koloko sogoi hunã ha baradido ċiĩ morċinũ ċindiĩ koi di, lôko suhur 17

Huburair gu-ã togusã dahagado karagii-ĩ ôwonni tedu karago kôikoidi-ĩ zabċi yũgurtu. Nũ, karago Lagurkĩnnimmii-ĩ ċer hunu wêtige-ã ha ċiĩ zabtu « Karago Lagurkĩnnimmii kara kiyii yê kôikoidoo yêe-ã » ċindie togus.

Bini, lôko karago a yibedunu ni ñila murta hoo togusã, anna doguda-ã yê nerkeda-ã yê gunna šaidċindu ċendi. Anna du karayindu ċakundaã ha obo tuyindi. Ada karago a du karayindu ċakunda mundu gunna karaga Orkudun ga-ã so kôe gunna du gubudda-ã ċoopo. Ôrkudun du borsu gunũ, Ôrkudun du yuga mannu kôe gubudda-ã ċoopa ċũku. Ôwonni, mundu gunna karaa ôronna karayinduo. Bini, karago ai gu yĩngal du Lagurkĩnnimmi numa Ôrkudun du gunna du anna hunã karaduda-ã turo.

Ndĩ yunu togusã ?

Hĩsen Kôroi

Guru ndogudko kanjinaã

Dĩgige guru ċugurtakuã ċene-ã galtundu ċurukie barayuo. Taa, waša Suhura Saharaa-ã kullaha hundã dõmure hunda Suhura maa-ã ndũktu ndeni-ĩ.

ċene-ã kile mitira gunna du sogodda-ã yugopie yerċuo, kĩnniĩ tũrruã Wordugu yê ċene ċetaã yê dogu du kuhanu turo ċudurtuo, sahara-ã hũrodi-ĩ du, ċer kuhanuu-ã Muzui ċindi, ziyara a ziyara gunna du gubuddo Wordugu yê ċene ċetaã na yêe-ã, ċene-ã kôma su kuhanu-ã tigirdu ni yagaba-ã yê tira tudokuda karaha hundã sa-ã gũguyiniã yê layindie tũruo.

Lôko Muzui zotuã tiri turo mannu guturani tudosudo ċudurtudo yugó. ċiidi, yagaba karn dũyidom soũ turoi-ĩ yê yunu yigideku yidadudo yugonnã guru ċudurto, yagaba turonna gunnoó.

Wordugu anna kuhanua-ã weċi ċenu ni, yahadi : “lamba wũnia-ã durrie baraniri ; sama tanjũ yus kohorie baraniri, wũni numa nduru a ôwure du yugob” ċi. Aũ gunna ñasċinu ni, yahadi :

Šimasu kuhanu hundã, šimasu numo hundã du kunu gunũ, ċuo. Wũni-ĩ kuhanu hundã du, tumo-ã ha saa turonu borsu ċudurti, ċuo.

Taa, Wordugu yê anna ċetaã yê liduda du ċuruwo, yunu ċudurtuã yĩngal du. ċene guru owora hundã wudċuo, Wordugu ni budi kandamado.

Saa du bui kũrre-ã ha tugandudo êskidi ċene-ã Tezer gũbċuo, êskidi kôkore karaha hundã tiri guturani hi so ċunak, yagaba tĩre ni êske ċudurtuo, ċiidi lôko numi-ĩ laũ hunu gudi-ĩ laũ zotuã yunu ċudurtã lĩyuo, tira tudosuda-ã ni morċuo, yagaba kũze anna hayindu ċĩkuã ha šegi dumsuu du ni ċuwan-na wũnigi burruu-ã di ni ċuwan-na borsu ċudurtuo.

Aya Wordugu yê ċene-ã yê neyuo, mura du nani mosko hunã ted, Wordugu yagabi anna ba huna gurua turo ted, kunu wobu ċauã šaaraa numia-ã du daha wortia ted, numi-ĩ du kũriyiniċiidi yunu turo ñĩšċi, anna numia-ã ċũ a togurkuda, lau turo ni kiši agasu numii-ĩ ngoo-ã du ċĩkuã, mura kôe numia-ã ni gunna yidado, yagaba hundã

du ċabtundu ni numi-ĩ doora hunda kôñoli hundã yê šĩa ni mura gunna du nuzomma du durridudaã ha zaga gosċindiĩ di tugandi.

Kôñole mĩndie ada ni yuna ċũũudu togusudiċikuã duri yidadũ, suhur-ã du yê numo hundã nũmooridi-ĩ yê numa guda-ã nũmooridi-ĩ yê du hurgusda, hanayindũ nuzom dõluũ a borsu šimasu hundã sogoi hi ċi ċindi.

Saa kor tunganudo tiri mosko hunã tediĩ, ċoju ni kôĩ ċaki ċiĩ tediċiidi, ada ċũ abi yodurkiċiku ċudur. Taa, tuzu ni, ċera hundã hiyi. Gubuddi-ĩ ni, ċer tanjã Faraj, ċi. Gudi-ĩ ni, ċer tanjã Galamaĩ, ċi. Allahĩ ada-ã ha weċi ċeniċiidi Faraj abba hunã tigiri ni kôwure kaguradi numaa-ã togusudo ċinu ni ted, taa Wordugu Galamaĩ hi nuro kaguradi-ĩ ndennũ ċinã tidedũ ċi, ñigeĩ ndennãã ċinã hananurũ ċi.

Taa, Galamaĩ hi ċoju ni, abba hunã kôĩ ċiĩ ċetu tigirdu ni hiyinã yahadi sôbomma ċer hunã kôñoli hunã ha su hos yoduriĩ yĩngal du ċi.

Taa, Wordugu lidudo di kôĩ ċaki ċiĩ tigiri ni, anja hunã ċoobu ni mahata-ã

tigiri ni karaha ċoju ni êriski hunã tômuyinie Baŋgazi daha ċe, ma Baŋgazi tũriĩ gunna kaŋgo tugurko gunna wêtigaa anna-ã gunnaa layindi Allahĩ-ĩ tigirdoo, ċer hunã ha ċunaku ni kôñoli hunã hanayindoo, anna kaŋgi-ĩ hi ċũkuã gunna galigêdi lahayindu ni, yunu turo ċindi: Naida-ã kullaha ni, Môgire-ã kullaha ni, Suhura saharaa-ã kullaha ni ċindi. Taa, Wordugu konnoyini, naginna ngo giba-ã tusudo ni, nagi-ĩ yê ndômuri-ĩ numi-ĩ gunna hũtunno ċini.

Bowaba tigirduã gunna yunu ċuduriĩ to muro. To koi di karaha-ã Baŋgazi tigiri. Taa, šaaraa Baŋgazia-ã du tugandiċikuwo, tũge-ã yê tũge hakumaa-ã yafta hundã yê he Amazigna du su arbidudo ċudur. Taa, ôwonni êredie karahaa-ã heriyi êredie numi-ĩ duu-ã šiĩ ċinawo labbara-ã ka huna Tudaga-ã du yahadi. Taa, Wordugu tã kũnolumma-ã yê gosti-ĩ yê tetu ndudaii-ĩ yê šigei zabtinie gunno koi di teddo ni, Lĩbia adaga mundudi-ĩ tobusudo kor du yêkinji.

Gabċinã ndogudko ligĩ ċiĩ hi su ċi

Nuŋu-ã

HASAN BÊDEI MI

Allaçi, cêni kadamado, yunu êski gunna çudaa. Bũrni-ĩ di kara hunã tũmuyi lido bu gunna hal hunã hurostu. Adaga giba-ã ha budi ŋgo koi çudaannó togus ! Gĩrki hi bozoo deledi-ĩ de yusobú. « Anna-ã ôwuri-ĩ tigirdoo, nura ôwonni aya mosu ni, hurgusa diziba nduã ha dubana yendi ni ? Daha nduã ha su dêbe nura du buia kelenduũ ni, nuŋu nna ndi ! Nuŋu-ã daha numa ha dêbi kelenumoó togusunnuú ? A koi di nĩkoo, šigeĩ mannu anna guda-ã ha gũmbuú ! » Ada mura mêde hunã. Anna-ã basĩ šiyuo. De budi hũruũ çendunnó togus. Čĩidi, muro de yuna ada gunna yũhudo koi di borsu čĩ, de dêbi ni keleyinú ; kayima durusa ni, čumahu. Kayima durusa-ã ha šigeĩ kedida koi di čuduri. Bozoo gunna Tũrkiya gibi-ĩ yê êski-ĩ koi di čobči layini, hurosti hunã gunna adaga ada giba-ã ndũhudii-ĩ koi di layini. Čĩidi, mêde muro yahadiã ha wuna daha čoobi ? Tũrkiya daha-ã ha Zala du čuruudo bu yunu togusuã aũ bazudo yugó.

To koi di tumo turo adibi korči. Adibi karagaa turo korči. Aũ gunna abagadi yogus, Allaçi hi ŋgo aũ adaga ndurã yũhudi ni, tedu kũñole guda du

yaridini čindiĩ, adibi Tudo doũ gunú, Tudo doũ karagaa čonji de aũ tuŋosudo yugó. Budi waagayindi, « Nũ muro adaga ada daammaã duri ; togo muro landiri erde numa ha dêbi mahuũ ŋgiri lahani yee diŋuũ daha numa ha ndĩ mannu tammó di ndigiri lahani ? » čindu waagayindi. Allaçi budi adaga Tudaa-ã ha deleyini čĩidi yũhudú. To hunã ha yunu guru yuguruũ çudaa. To numa ha yunu guru yuguruwo, Tuda-ã ŋila dũbuwo mannu, čihinetú. Mugoi sũlligi-ĩ liĩ anna gunasda hunã ha dêbi čumahu ni, anna guda-ã koi di tigiri bozu lahayi. Lamara hundã ni anna guda-ã koi di nuŋu du dêbi keleyini ni, tigiri.

Yoi zodu eneũ bozudo erde hunã a lahadia tigiri. Lahayinã, erde hunã muro hi yahadia du : « Odo taŋã, nuro odo taŋu hosurã yê kal. Yuso nuŋuduú ! Aji tuũ koi di borsu tudur ! » čĩ.

Allaçi de eneũ daha mêde čuwuddo yugó, yunu hunu ŋgo eneũ du barayini čĩĩ haki. Adaga giba ada hidendiĩ garčini čĩĩ togus. Erde hunã muro muro hi tiri heriyi čenno bu šigeĩ yunu abusčiniŋe yugó. Êski di nêski adaga Tudaa-ã ha su barayini haki. Tĩrizi di

yoyi. Owor hunã du a ko ndunai adaga Tudaa dĩle gunnã ndigidesii koi di čudur. Muro yoyinã, muro koi di ači erde hunã dobiĩ hunu turo ho keyinu « Yak yusu hũgodi-ĩ di yuũ čĩĩ kũrtu ! » čĩ. Allaçi owor hunã du mboo-ã du gudi konnoyi ! Mbo dêbi keledi-ĩ nna, mosu lahadia-ĩ nna, tada ha borsu yũhudie orro di yidiĩ, nũ de yunu êski orro du yudannó bas. Nji, ndĩ yunu yogusiĩ ? Yumma čai yee čannú ? Koi daha mêde čuwudu tũmuyiniĩ korã, dobimmi yumma tũku. Haraga yarú činiŋe hakunnó yugonnó di ači-ĩ hunjal turo yudoũ čenu ni « Ya ! Odo nurã, nuŋuduú ! » čĩ. Gubugo hunã a ndai gunnoó yunu gudi čido yugó. Dgayi « yarú » čini, mbo še yoyi ? Hunjal-ã ači-ĩ laũ čonj. Čũ kora du surgubči ča ! « Odu šidiyi, » činu ni, hunjal-ã zabči ači-ĩ hi čeniŋe orro di duyĩ čĩidi, yusob. Čado bu kunu yê bui yê gunna kal, Tuda-ã « Niŋi yê yuũ yê turo, kunu yugó, » čindiĩ koi di.

Allaçi zabtu yagabi hunã ted. Yunu yogusuã, ko ndunai adaga giba-ã ha su suhur ndeidii koi di čudur. De aũ su čugurtaudo yugó. A daha-ã muro laũ oskobu gudi anna-ã gunna yunu a

hi čudakudo. To di tedi de dêbi keleyinno yugó.

Dugusa eneũ bosudo adibi hunã četu mêdi čoobu ni, čaa ted. Adimmi čaa yagabi aji hunã a tedu bos. Muro sogoi hi zabčiniŋe tigiri. Yari barayinno yugó, muro daha hunu du zabčiniŋe ted. Dgo zaga erde hunã yahadã koi di erde hunã ha aji hunu koi ni, koi di aũ gudi duyinnó mannu, kal koi di čuduri. Dgoo-ã koi di yagabi-ĩ ma du tũrtugunã, adibi hunã êski di yunu yogusuduã erde hunã ha yahadu tũmiyinnó. Hũruũ erdee-ã ha su tigiri. Taa, erde-ã yahadia du : « Tuhuu ! Kuma lôko yuũ ogommi čaa muro ômuri gunnó kor du hananaar ! » čĩ. Daha hunã du yunu ai kor čuruk ; yunu ŋgo baziĩ wayinu ni adaga Tudaa-ã êski ndoduri-ĩ yusobuã, bas. Dgo anna guda-ã laũ baziĩ wayinu ni, yunu hunã gunna yusob. Čĩidi, nũ erde hunã laũ bas ! Mbo aũ gudi laũ bazoo, mura du gali. Čĩidi, Tuda-ã ŋgo « Ormo nos tirmi tus ! » čindiĩ koi di, mêdi-ĩ tahatu tuzudo bu yunu čuwadiŋe yugó.

05/04/2018 Lagurkĩnnimmi, Ôrkudun.

SUGU TAŇU GÔHURNAAR

Aũ ma yê di yê du eke inneebee
Sugu taŋu gôhurnaar.

Êrzeĩ addi gunnuú,
Addi-ĩ dugu-ã ni.
Gayi taŋu gôhurnaar.

ALLA her êski nje !
Etteĩ Toi doo dũgugu
Sugu taŋu gôhurnaar.

Ôrozi arubu nje !
Etteĩ Toi doo dugu-ã.
Gayi taŋu gôhurnaar.

Êrzeĩ ni doŋumma, dokti čĩ ni ?
Sugu taŋu gôhurnaar.

ALLA her êski nje !
Yuũ čuu nje !
Yũwonnudo dugu-ã.
Sugu taŋu tũgunnã.

ALLA ôrozi arubu nje !
Sugu taŋu gôhurnaar.

ALLA temma kudu čĩ ni ?
Tugudosumma mbadi čĩ ni ?
Sugu taŋu gôhurnaar.

Ôrozi arubu nje !
Her êski nje !
Yuũ čuu nje !
Yũwonnudo dugu-ã.
Gayi taŋu gôhurnaar.

ALLA temma kudu čĩ ni ?
Allaĩ Kôšido dugu-ã.
Tugudosumma mbadi čĩ ni ?
Sugu taŋu gôhurnaar.

Ôrozi arubu nje !
Her êski nje !
Yuũ čuu nje !
Yũwonnudo dugu-ã
Gayi taŋu gôhurnaar.

ALLA temma kudu čĩ ni ?
Allaĩ Kôšido dugu-ã.
Tugudosumma mbadi čĩ ni ?
Gayi taŋu gôhurnaar.

ALLA temma sou te ni !
Sugu taŋu gôhurnaar.

Êrzeĩ kunu gunnuú,
Kunu-ã dugu-ã.
Gayi taŋu gôhurnaar.

KALLIA LAMARAA

Čene gursu Ubarii-ĩ du gokaã turo gursu-ã du dubanu čũsu turo guyi. Dubanu to budi Tuda-ã koi di tungan. Tugannu borsu, oskobu gursu Ubarii-ĩ togus. Čeni dubanu a guyi čene gursuda-ã ha kusara yeidã, gursu-ã ndusko hunã gũbčinnu yugó, koi di wošiyinu ni sa ALLAA du morči. Nũ, lôko dubanu hunu a arbinduru ndogudko Sodur Zalaa-ã a du tuhakuriĩ, muro hi ALLA arahamnjinu ni, arčanna duyinnu njogus ! ndiri.

Kallia lamaraa wũne yeska didi.
Dĩski buũ dũgiĩ dĩĩ čiki.
Lia-ã orro du čiki.
Burwo činiĩ Wadi-ĩ duro.
Buzuĩ buzunnã, irri-ĩ da nakuru.
Wori buzunnã, aši nakuru.
Burwo-ã činiĩ Wadi-ĩ duro daha ndurã wollandirigi.
Sóboũ numa zunji kũrma-ã togusu.
Haya taŋã čedu dĩne-ã nêhi.
Wadi-ĩ di nagi di ni, tusopunnĩ ; nagi di ni, tusopunnĩ.
Jeŋeda-ã nur jeŋedun dedu.
Mêde-ã kizenuru dedu.
Hadurĩ wudanuru dedu.
Dedi kũrinuru tirigide hĩnei.

Dagirdĩ numa ña ?
Kisirdĩ numa ña ?
Dagirdĩ nuwo duna yêi.
Kisirdĩ nuwo jôbur yêi.
Mbo jôbur čĩwo dĩšu du girigide hĩnei.
Bũgudi mi dĩĩ mide kusum.
Ači doũ dĩĩ hi mide kusum.
Bôluma dedĩ wũni duna gunum daazu.

Dagirdĩ numa ña ?
Kisirdĩ numa ña ?
Dagirdĩ nuwo, duna yêi.
Kisirdĩ nuwo, jôbur yêi.
Mbo jôbur čĩwo, dĩšu du girigide hĩnei.
Hadaĩ da ke gurumma dur.
Čozi čeduã daazu.

Taŋuru wudu tugusu.
Unda du tusu tugusu.
Haya-ã čedú dĩne-ã hĩnei.
Zala wũni čedú izi tugusu.
Dele kanaruu hidummã kĩrik kusummã ña ?
Hanadumo di ham njenu.
Njunu du waša njenu.
Abba Kallimmi na aũ dĩnee kusummã ña ?
Owor numa arraha dĩneu,
Dahiĩ numa mari yêgeu,
Čiĩ numa tũli anagau wayi.
Haramum buda hũdummã ña ?
Bide bũgudi-ĩ ŋa sun tunummã ña ?
Soũ čozi-ĩ ŋa duro šowo tunummã ña ?

Taŋuru wudu tugusu.
Unda du tusu tugusu.
Čiĩ nuru na hadĩ duuzudo hĩnei.
Wudu wanurdã Wahilau.
Kalliĩ karaha galluru dĩgir gonurdo.

Dagirdĩ numa ña ?
Kisirdĩ numa ña ?
Dagirdĩ nuwo duna yêi.
Kisurdĩ nuwo jôbur yêi.
Mbo jôbur čũwo dĩšu du girigide hĩnei.

Labbara tũge tudagaa ěske

Dila ada kanjindaã du labbara tũge tudagaa ěske ĉũ Ćad ga ĉuruko. Gubuddi-ĩ ni, ĉer hunã « Sudur Nime Tomba ŋa » ĉindi, hoo « Nima tomba » yodur ; gudi-ĩ ni, Zũlia sagahanuu tudagaa-ã sagahanu 2020-ã du yodur. Gubuddi-ĩ ni, tudaga dida-ã (dazaga-ã) du borsu arbidudo. Gudi-ĩ ni, tudaga dida-ã yê yalaa-ã yê gunna du ĉetu arbidudo.

Ndoduri labbara tũge adaa-ã duna ndeni gudi adaga yê ka yê Tudaa-ã. Labbara tũgi tudagaa gubuddi-ĩ ĉuruũ ŋila murdom nerkaayinã hurgusu labbara tũge tudagaa ndihidi-ĩ ŝigeĩ tedde yugó, labbara tũge ěske guda ĉurukĩ ĉũkuã yunu budi dunodo ni, ambado. Anna hurgusa ada yogusudaã ha YAHŪ duna ĉenu ni, hurgusu hundã gubia keyinno njogus !

Concours Toubou

Les actualités du Concours Toubou 2020 (texte en Tudaga)

Anna karayindã, arba ka hunda du karayindi, arbiyindi, kara to du, waha ndoduri karadii yê dahu du arbidii yê yibedini (Concours de lecture et de dictée). Taa waha ndoduri arbidii yibedini (Concours de rédaction).

Lamar bui-ĩ yum ôllua 14 ôburi njũnjuu-ĩ yibedini, kiši ĉabuu bui-ĩ du (auditorium). Anna 18 gubuda, mēdi arbiyindã gunna du gala, tudagaa-ã yê dazagaa-ã yê kunjo hakindi, anna ndurã buya agasu-ã du ĉũkã gubugi-ĩ.

Nũ kũkũr-ã anna budi mundu dahu ĉorjo. Ka hundã yuũa-ã du adaga hundã arbiyindi ni karayindi ni. Toi yinggaldu nũ didi morĉundũ.

WIFI a du anna karayindi ĉũkã kitaba yê bidiyo yê appa tudaga yê dazaga yê tēlefun hunda du hakindi, gũrso ĉubunũ.

ALLA ka ndurã gubia kendu tendu !

Aũ arbiyindã : MAHAMAT ABDELKERIM (Texte en Tudaga)

ĉũ yê ĉũo.

Ōwonni lóko kara ĉĩ Centre Al-Mouna du kitaba yila ŝiša mundu kasuga ĉũo : Tudaga yê dazaga yê ĉũo. Kitaba taa anna ĉidakã tigirdu ni ĉepu ĉoo-pi. Ōwonni yunu budi gali turo ĉĩ, ĉer hunã « WIFI Concours » ĉindi.

WIFI a du anna karayindi ĉũkã kitaba yê bidiyo yê appa tudaga yê dazaga yê tēlefun hunda du hakindi, gũrso ĉubunũ.

Anna karayihitia hoo yê gumada

Tirkĩ gunasu-ã

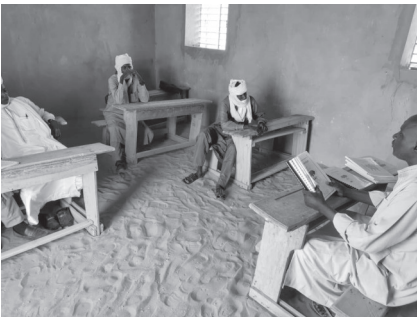
Tirkĩ gunasu-ã

Tũge Mosko hanadi-ĩ yihidaã turo tũgi « Tirkĩ gunasu-ã ». Muro tũgi dagii kinnĩ du hotaa ĉũkudo ni, tudaga du halaktudo. Anna yibeyindaã ni : Abdusalam Wahali yê Sala Ćenikinnĩ yê Abdurahman Yũsub yê Addami (Ulrike Badustübner) yê.

Tũgi-ĩ du dagi turo ĉĩ. Dagi a dagi ŋgo mũsie tudagaa su yibeyinduã.

Karago dazagaa Ćad ga heridu

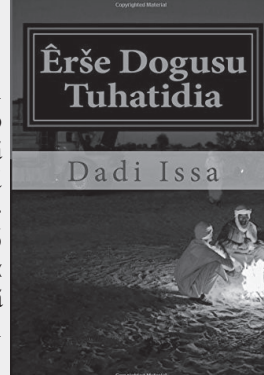
Aũ dazagado Biritania du karayinno turo zabtu Ćad li ni, numa hunu du karago dazagaa heriyi. Ŋgo to di gubudi numa hunu du karago yugó, nũ muro li ni karago ka hunda yumaa-ã du karayindie heriyi ĉe. Karago a anna dazagada Kõnum ga-ã budi duna ĉe. ALLA yunu a ko ndunakko karaga guda tudagaa yê dazagaa yê heridii njogus !

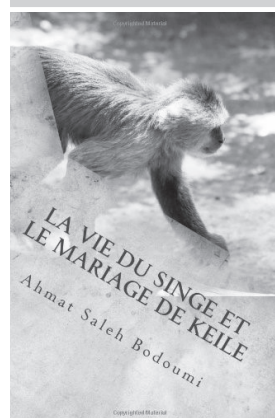
Tũgego tudagaa-ã

Dila murdom sã hoo du gubudi aũ haki tũge tudagaa-ã ha su ĉugurtaie yugó. Ćiidi, bini tũge tudagaa-ã ha su ŋgurtai-ĩ yunu budi hanadudo togus. Tũge murta guru tudaga du yê dazaga du yê ĉuruko. Tũgego tudagaa-ã du sagahanu nani tũge ěske tirkasudi. Nũ, tũge tudagaa-ã murta guru togusududo, Niyer yê Lĩbia yê Ćad yê gunna du tũge tudagaa ĉurukĩ ĉũku. Tũge tudagaa ěske sagahana ada du ĉurukaã guru ada mura :

Ērše dogusu tuhatidia

Kĩnjigi dunguu-ã yê Kēila adibi ĉoŋuã yê

Sagahanu 2013 du hoo yagabi ndodurko ěski tũgi « Ērše dogusu tuhatidia » ŋgo Mosko hanadii-ĩ yodurãa yodur. Aũ ěrše-ã yahadã ni, Dadi Issa ; anna gurnayindu yibeyindaã ni, Sala Ćenikinnĩ yê Oyi Mahumud yê Kandamai yê. Muro tũgi kinnĩ lagarkaa hunã 36 ni, du ěrše ôguzuu kora ĉũku. Turo-ã ni, « Arrĩ Gõnnei » ; nũnjui-ĩ ni, « Adiba Modã-ã » ; nõguzuui-ĩ ni, « Ēli Ēlimaĩ ». Tũgi a hi barandu yonngu nani, karandu ! Haĉanduũ.

Tũgi a hi sagahanu 2013 Hoo « Yagabi » yodur. Muro tũgi kinnĩ du daga ĉũ ĉũkudo ; lagarkaa hunã ni, 21. Ćer hunã naharka borsu du arbidudo ĉiidi, du dazaga yê naharka yê du gunna arbidudo. Aũ tũgi-ĩ yibeyinã ni, Ahuma Sala Bõdu mi. Muro arbidido dazaga du yê naharka du arbiyini, ŋgo adi gubudi mannu, tũgi dazaga du arbidudo ĉer hunã « Zugula tirkaa » ĉindie yida. Daga tũgi a hi su ĉũkuã budi kubogo du arbiduda ni, ĉũsa.

Gagala yê daga yê

Tũge Mosko hanadi-ĩ yihidaã turo tũgi « Gagala yê daga yê ». Muro tũgi kinnĩ du gagala yê daga yê ĉũkudo ni. Anna yibeyindaã ni : Abdusalam Wahali yê Hēnie Allaĉi Ardia yê Senec Ōbdolla Leben yê.

Tũgi-ĩ du gagala murdom Abdusalam Wahali arbiyina yê daga tũdusu Hēnie Allaĉi yê Senec Ōbdolla yê arbiyinda yê ĉũku.

Gumortoĩ yina abagada yida

Tũge hoo yagabi yihidaã turo tũgi « Gumortoĩ yina abagada yida ». Muro tũgi kinnĩ ginido ni, hota ĉũkudo. Anna yibeyindaã ni : Arami Mamar yê Mohama Abakar yê Galmaĩ Wũji (River Camp) yê. Ndodurko hunu gubuddi-ĩ dazaga du ĉer « Kizingir, ina fõya di » du ĉuruk. Ŝigeĩ Abdusalam Wahali yê Doũĉuĩ (Anja) yê tudaga du halakundu arbiyinu ni, hoo yagabi yodur. Muro tũgi adaa ni, budi gali.

Daga Tudaa

Tũgi a ndodurko hunu gunna du gubuddi-ĩ sagahanu 1998 du ĉuruk. Nũ a ndodurko hunu nduzooi-ĩ. Ndodurko ěski ni, galigēdi arbidudo. Du daga Tudaa kadura ĉũ du mundu tudaga du arbidundu ni, aranga yê naharka yê ŋgiliska yê du halaktuda ĉũku. Anna tũgi-ĩ yibeyindaã ni, Kandamaĩ yê Oyi Mahũmud yê Sala Ćenikinnĩ yê anna guda laũ hunda yê ĉetu yibeyuo. Tũgi a tũge gunna du gala tudaga du ĉurukaã turo ; muro huski Tudaa gibi-ĩ yuhua gunnó di anna mundu gunna muro hi su layindu ni arba tudagaa-ã hikuo.

Wiše (Simon Neuhaus) yê Doũĉuĩ (Anja Neuhaus) yê toroza Tudaa guda

Wiše (Sĩmon Neuhaus) yê adibi hunã Doũĉuĩ (Anja Neuhaus) yê nahara Sũweisiriana Sũweisira a yerĉindu Tũ lidu ni, Tuda-ã yê tudaga-ã yê he duna ĉendĩ ĉũku. Dila mĩndie kanjindaã du yuna budi Tuda-ã ha yogusudu ĉeo. Yuna tada guru : Mēde tũgi (kamũs) ilikturoni tudagaa naharkaa ŋgiliskaa yê, App daga Tudaa yê, mũsie mundu tudaga du wedĉindia yê, kitaba tudagaa mundu yê, kõi tudagaa internet-ã ha su yê gunna yibeyuo.

Tunda anna tudaga-ã ha duna ndenna Lĩbiaa-ã mura ha budi hõrsondiri ni, gala hundã galigedi hanandirĩ tũyiki, didi tihinetũ. Mura ha ALLA MÕORI ndurã tiyahu bui ĉenno njogus ! ndiri. Tĩyikuã kor yunu yogusudu tiyenduã didi tihinetũ.

Mũse-ă ndĩ čundu ?

Mũši-ĩ yê odo hună yê

Ŋgo eneũ du mũši turo kôĩ adibi hunu yida hayi čĩ. Tumo turo adimmi hi yusobu êriski ted. Tedu lĩ adibi hună odo yida. Odi-ĩ hi čoŋu kideki layină hunu gunnó tũrtu! Layină mũši gudi turo kunukini. Taa. Dubana gudi bos. Yunu turo čĩ :

- Arini-ĩ de mi Gôruwo kunuktiyiniĩ nna ? Kunuktiyinoo, su kunuktiyiniĩ nna ?
- Widengir de mi Ôroti-ĩ kunuktiyiniĩ nna ? Kunuktiyinoo, su kunuktiyiniĩ nna ?
- Ônnure ka de mi Yagunasu-ă kunutiyniĩ nna ? Kunuktiyinoo, su kunuktiyiniĩ nna ?

Layină gunna odi-ĩ hunu gunú mũši gudi-ĩ tũrtu koi čuduri, čuo.

Dubana mũšia-ă

Ŋgo eneũ du lôko turo mũši turo dubana huna guyini ni du yuna abmada-ă gunna yahadi anna guru baso, čuo. Dubana huna basaă du ambaa bĩ budaa mundu yahad. Muro yahadi :

« Duzi-ĩ dogu yidiĩ hanandumoó hananduũũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! Mũuni-ĩ muwo yidiĩ hanandumoó hananduũũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! Tibidini-ĩ tibi yidiĩ hanandumoó hananduũũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! Têhi arsi yidiĩ ŋali hună hanandumoó hananduũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! Tenenemma sũĩ suru-ă hanandumoó hananduũũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! Baru-ă bũsui suru-ă hanandumoó hananduũũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! » čini.

To koi di dubana huna guyini, ambaa yunaa-ă yahadi suru kũrmoo-ă ha su tigiri ! Taa, suru hună yahadi « kũrmo-ă suru hună » čină aũ turo gaŋanji « ndĩ suru hună ? » čină, mũši-ĩ čaa ted.

Mũuni-ĩ yê duzi-ĩ yê

Tũ du illa ka šiša anna čubudia yerčindi. Illa tada du illa dĩĩ yida- da čũ nahaturi, mũuni-ĩ yê duzi-ĩ yê.

Mũuni-ĩ : Muro illi tarsa-ă ha yerčiniê ni dĩĩ yida. Dĩĩ hună yesku, tibi hună ni yesku. Ŋgo Tuda-ă sagahanu mũunii-ĩ mannu čindi ; sagahanu to du budi mũuni yerčiniă yĩŋgal du. Ôwonni, mũuni -ĩ muwo mannu yida, ŋgo mũši-ĩ dubana du yahaddo čindi yahati « Mũuni-ĩ muwo yidiĩ hanandumoó hananduũũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! » činno čindi.

Duzi-ĩ : Muro illi tarsa-ă ha yerčiniê nani wô yĩšu huraa du yerčini. Dĩĩ hună du daga yihiti. Ŋgo yuna čũ dĩĩ hundă du daga yihitiă turo, alkamma yê muro borsu daga yidado. Ôwonni, muro hi mannu ŋgo mũši-ĩ dubana du tuda-ă tubasudo čindu yahati. Yunu turo činno čindi : « Duzi-ĩ dogu yidiĩ hanandumoó hananduũũ dakũwo, daha nduũ yubudu ! » činno čindi.

Kĩdi-ĩ yê laũ hună yê

Kide guru lamarda kôĩ migize hundă a tũriyaa du čikiidi, kidi bui hună kide guda-ă ha wura če. Yahadia di :

- Tunda kôĩ anna gunasuda nduraa lukurĩ tĩyiku ni, yuso ŋgirdoo, gũinduũ ni gũnduũ ! Yunu aũ ni, lenduũ ! čĩ.

Taa, kidi turo yahadi :

- Yuna adibi tusanua koa durturoo mannu, lendurduũ ? čĩ.

Kidi bui hundă yahadi :

- Yuna adibi tusanua durroo, tani hũduri ni ? čĩ.

Ôgoidemmi yê goni-ĩ yê

Tuda-ă ŋgo Ôgoidemmi hi daha zundu koi di čudurti. Daha nuzundu hună ha su daga čubapi. Aũ daha zunduwu, « Daha ôgoidemmii yida ! » čindi. Yunu yĩŋgal to čindĩ, yahatia du muro yunu hunu guru hakunu ni gaburčiniê togusoo, têski guru hu ôro layinu ni gibi duyini. Lôko zabtu čoŋje togusu tigiri layinoo, têske-ă mundu borsu têski hũĩ hună a gibi duyină hanayinnó togusi, čindi.

barayinĩ čidi, goni-ĩ tigiri. Tigiri ni yunu turo čĩ :

- Tunda ŋgorongor dogusu ôwuri yêski kôĩ iji yadură mannu, sagahanu togusoo lukuru iji yaduru zabtudundĩ, nuro yunu numa kôĩ ondugoi gibi dunumma hananuũ, huraa-ă gunna kũllonĩ ndĩ togusudo ? čĩ.

Taa, Ôgoidemmi yaha :

- Nuro de diju ! Tani daha numa kor mannu tudogusú čidi, daha nuru du tĩyĩ durumuũ ? Nuro hi anna njudaduă, čĩ.

Owor numa du yugaz !

Êdi gubi-ĩ yê turki-ĩ yê

Ŋgo lôko turo êdi gubi (no) turo têhi turo daha-ă ha čiwu, turki turo čubie barayi. Taa, zaga čoŋu čubiĩ barayină, yuso čaanuru wô tuhaaru bur činu ni, tigiri yunu turo čĩ :

- Digiši taŋă ! Ajĩ taŋă Ôwo Bataldo no- hudo, wô čaŋu kubo turtu ! čĩ.

Taa, êdi gubi-ĩ yaha :

- Yaŋgunu mašadidi-ĩ, sũmure gũĩ tuy- oŋgunnăă ; êĩ lombo yoididi-ĩ, êĩ hoki tuy- oŋgunnăă, Ôwo Botoldo nohoo, tani êĩ taŋă ôro daha a hi tobuzu yuduri.

A koi di êdi gubi-ĩ yunu turki-ĩ orro du duyină hanayinu ni čedu kayi.

Turki-ĩ yê laũ hună yê

Turki-ĩ yê zugur-ă yê móllohur-ă yê ôgoidemmi yê tũrri čikiidi, dũguli-ĩ yê hoktuo. Taa dũguli-ĩ mura ha čubie tamayi. Čubie tamayină, turki-ĩ koi-ĩ dũguli-ĩ hi « Aŋgalsu ! Anna ba nua buĩ ŋgo koi ? » čĩ.

Taa, dũguli-ĩ yahad :

- Wunanna anna ba nură ?

Taa, turki-ĩ hũrumndugunu ni yahadia du :

- Tani Ôwo bataldo ni, ba gĩrkii dugu ; zugur kêllemma ni, mahuma gĩrkii dugu ; dũguli dirai ni, diri gĩrkii dugu ; móllohur bosomma ni, bodo gĩrkii dugu ! čĩ.

To čină, dũguli-ĩ ôgoidemmi bu tuzu čĩ čudură, čubie orro di duyinno, « a wunaa dugu yoo ? » čĩ.

Taa, turki-ĩ hũrumndugu yahadia du :

- A šešeĩ dugol, šešee dugu. Tani yê kiši turoňa ! čĩ.

Taa, dũguli-ĩ mugoi ba nura činu yũhudu ted.

Mêde tara taraktuda-ă

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Totubu du	1. Urru ai di bui to hună durusu (halaktu ar- bidudo).	2. Urru kinniĩ Tuda-ă daha zundu čundu daga yugopie.	3. Kayi budi owonu.	4. Čôhuri kizigie guyinie.	5. Kayi Tudaa.	6. Kayi Tudaa.	7. Bôtu-ă čer hunu gudi-ĩ.	8. Kayi Tudaa.	9. Kagi kinniĩ Tuda-ă sama šilli čundu daga yugopie.	10. Kagi kinniĩ yesku hũnuwo zabtini, Tuda-ă arubu čindi.
Šilli di	1. Čôhuri arria guyunie.	2. Urru čomur kor hidimili yidannó.	3. Urru budi bui dũgugu yudado.	4. Čôhuri yesku.	5. Urru tuma mundu hôde-ă	6. Durdo urraa-ă.	7. Čôhuri wedčiniê.	8. Urru čomur kor hidimili yidannó.	9. Odo ñii-ĩ.	10. Urru husar hună ha komo yidado.

				č	o	ŋ	g	u	l
	t		h	o			a		e
k	a	r	a	h	a		l	e	r
a	s			o			u		
y	u	m	a	r		k			ô
i		u		i		û	m		d
	t		Z			m	o		o
	u		a		k	o	r	t	i
		m	a	l	l	u	m		o
n	o		a		r				

Hũruũ ndogudko kanjinaă

Feiz Galmaĩ mi*

Tezerbu, Kurtuba Tudaa-ã

Karn murdom sã yusu-ã ndusko hunã a, suroni-ĩ Yũsub Baša Karamanli diri-ĩ čonji gubugo hunã a, arbi Yogodaa gunna du bui Barka du čĩ arbi Yuwaze-ã Hilela-ã. Muro kiša arba Yogodaa Murabita-ã yê Saada-ã yê čũuna bui hundu. Lõko to Yuwaze-ã Barka gunna orroyindu yidado. Mura arba-ã gunna du bui ni ; gunna du dunodo hundã. Mura dunada borsu, Yogodo Yuwazi guru aski hunã su kôdčini to-gusoo, Yogoda Barkaa guda-ã gũnjindu čendu ni, husar hundã ha so čunaĩ ni, aski hunã ha su kôdčini !

Yuwaze-ã lombaa agasu Tara-bulus gu-ã arba guda-ã ha su čũdudiã mura tišenũ. Tišoo mannu, guda-ã du minda tiši ni, tuga mura čudakaã ha tiši. Yũsub Baša haki arraki tiri di čũununnó yingal du dele du yoyini.

Arbi Yuwaza-ã bũrne Barkaa-ã yê numaga hunã yê turčindu yidaduã gunnó di, Tuda-ã õnum ga Tezerbu yê Tezer yê Muzui yê a čũkuã, mura mannu diri agasuu-ã du yugondũ. Mura tiri agura-ã yê õroze-ã tũzurtii-ĩ turčindu yidado. Diri hunã duna čenĩ di Yũsub Baša arba-ã kõi nagunnĩ duyinu ni, yiginnes. Lõko sagahanu 1795 du diri-ĩ čubuã, yunu gunna du gubudi yogusuã, Yuwaza-ã ha kasči čoob, Yogoda-ã gunna ha hũi hunã du čũunũ ni, du Tuda-ã ha go čenĩ orro du duyinu

* Arbidido Tudo Őrkudun gu. Lisans kanũn yũnibiristi Šebehee-ã du čonjo.

ni. Tira tũzuroa-ã Murzug õnum dĩdii-ĩ čonju ni, Tezer õnum madii-ĩ ngĩrši-ĩ gunna kubo hunu du čĩkie barayini.

Mugoi, yerkida dũbu du mundu arba šiša maa du čabči. Gunna gubia čũkuã, Yuwaze-ã yê arba Masaria guru yê, gubugo hundã a yerkida inkišariaa Yũsub Baša Tarabulus dũ-ĩ di kegĩrčinã, bũnno durusa bõrus hũtuda yidadu, čũku. Kuhanu Tezer, šĩgeĩ čer hunã huroščindu (Kuhura) čĩnduã yê Kuhanu Tezerbu yê he čubapo. Yerkida nogoũda ada Tuda-ã ha mejezire buia aũ haki hadumã koa yoguso ! Őmuri asubu arrakinĩ ko-ĩ gunna ha gũi yugopu ni čido. Taa, gabčindaã ha dele du wedeyihitu ni, anja hundã gunna čubo. Dĩmugurafia-ã dogusu yê dĩaki yê kõi di hurostu. Araba Yogodaa yuburda-ã Tezer yê Tezerbu yê numa nerkaa čũkuã yê, kõi ģi čũsu -ã yê busahu gali-ĩ yê tĩnne-ã yê čũkuã, du hayuo. Yunu Yũsub Baša barayinã togus.

Čĩidi, kandama Yũsub Bašaa-ã a hi tuzudo yugó. Takalu gudi diri hunã duna ndeni-ĩ gubugo hunã a čĩ. Yunu to arbi Yuwaze-ã õngohi četu nogoũ yidaduã. Yũsub Baša mi hunã Ahuma Boi hi Keyinu ni buia Yuwazaa-ã ha bõrnuso mada yagabi Bašaa-ã Baŋgazi a čĩ du azumu nani yoor ye ! čĩ galayi. Mugoi, bũgude Yuwazea murta tuzoo yê sã hoo yê kiša hundã gunnaa, tigrũ. Lõko gunna tigrĩduã, Ahuma Boi tigrĩ gubugo hundã a tus. Yĩni yê yuna ndaia yê tigiitu čeo. Lõko ndubui hi bosuã,

Ahuma Boi yerkida abba hunã Inkišaria-ã ha su čũdudu yĩdtu ! čĩ galayi. Taa, su čakundu bũgude ada murta tuzoo-ã gunna ha čido. Šĩgeĩ čuruku aũ arbi hunã Yuwazi-ĩ gunna ha ndĩdi hi boso. To koi di mejizere⁽¹⁾ Lĩbia du gunna du bui-ĩ yibeyuo. Arba Barkaa-ã gunna Yũsub Baša laũ bosu obudo hundã mia-ã Yuwaza-ã ha go čeo ! Gunna ha bokundu ña ndĩdiko di čido. Aũ nũri bozuã, too ni, Masar čaa ted ; too ni, arbi hunã huroščinu ni, gaburtu bozu ni, Yũsub Baša yê arba četaã yê du kayi. Yuwaza mindie migiza yê adiba ada hundã čata yê adiba kamaa yê ada čoguna yê gabčuo. Tada ha mannu, Yũsub Baša kodondu yoopu nani, hisar⁽²⁾ su yendu nani, ěgi hi yendu ! čĩ galayi. Kokodu ndonji to hi kokodu ndonji (Sĩdi Hĩreibiš) gu-ã, čuo. Kõi to du ko-koyindu čoopu hisar su čendu ni, ěgi čidu borsu kuura yê aša õrozea yê kodola yê čubo. Munduga-ã gunna ha ěgi-ĩ čid. A koi di, Yuwaza-ã hunjal Tuda-ã ha du čenduã, du čado.

Dagi arba gunna du buia čũtirigo kandamaa Yũsub Baša Karamanlia-ã ha čũkuã, tus. Barka gunna, Baŋgazi a čonju ni, Tezer čer hunã hurostu Kuhura togusã ngĩrši-ĩ gunna, kubo hunu du čido togus. Tiri agura ngĩidii-ĩ kubo hunu du zodu ni, gũrso mundu yerkida hunã ha õmbukinia

(1) Mejizere čĩndoo, anna mundu kõi turo ho ndidi. Muro mēdi kiyi hunã aranga ni, naharka du « masakir » čĩndi.

Boro-ã, kayima Tudaa gibi

Boro-ã kayima gibi ni, kõñole Lĩbiaa-ã gunnã. Őgo gibi di mannu aũ busahu Lĩbiaa-ã ha su hayindaã gunna čumahadi. Tuda-ã ni, čumahadi ; Emeziga-ã ni, čumahadi ; Yogoda-ã ni, čumahadi. Őwonni, űgo gibi di durda Őrumana-ã ni, čumahadi. Toi di, kayima a busahu Lĩbiaa-ã ha su tupudo yingal du Lĩbiana-ã gunnaa-ã gunnoó kõñoli turoo gunũ. Yunu yingal du yunu a arbinirĩ tĩyĩ Tuda kuna-ã boro-ã Tudaa kor du hanayindũ, Yogodaa borsu ni, Tuda-ã torowo yudadũ, čĩndi. Čĩidi, baranuũ lanuũwo, boro-ã Tuda-ã mannu űgo eneũ du čumahadi kor du hanani. Tuda-ã dubana hundã du boro-ã ha kayima hundu budi tudasudo koi di lũyindi. Aũ boro yudannãã ha aũ koi koi di čudurti. Yĩge « Őruũ šĩ borko dĩ » dubana Tudaa-ã buga-ã gunna du mazi. Daha ndonji hunã « Koi gunũ boro yida » čundudo. Boro-ã ha nagi hundã borsu bũnnu-ã yê četu lũyindi. Yĩge mbo kanjini yê yĩge bũnnu-ã ha dubana čendĩ yê četu

borsu lũyindi. Yunu turo čĩndi : « Őruũ šĩ borko dĩ Kaa kõi šĩ dĩgir dĩ » čĩndi. Daha ndonji hunã « Koi gunũ boro yida ... Kubo zoli gunũ bũnnu yida » čundudo.

Dubana Tudaa giba du boro-ã ha lũdunduã turo dubanu šēmido « Bũloĩ dĩ ». Dubanu a du dubana gudidi-ĩ yunu turo čini :

« Burruko-ã na borko mōguri-ĩ abba numa

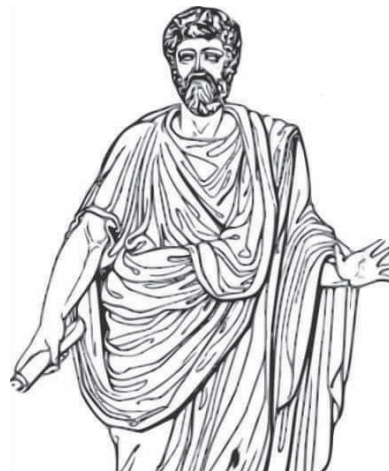
Ašide čũlumai čulloki yerde mōguri-ĩ do »

Yĩga čũ ada du daasu-ã doũ čudaaã abba hunã ha boro yida čĩ dubana čeni. Mbo zoo yunu hundu dunodo gunnoó su čunaku dubana čendũ.

Boro-ã kayima Tudaa gibi čĩidi, Tuda-ã buga-ã gunna yusopo. Numa Tudaa guda-ã eneũ du yusopo čĩidi, Zala du nũ nerke du borsu yusopo. Ada tĩyikuã ziba ndurã nna anna ndura giba-ã nna gunna boro-ã čumahadi durturi. Čĩidi, nũ anna turo turonna lamara ha ču-

mahadiĩ noo aũ gudi čumahie yugó.

Nũ, mēdi koro a ndusko hunã ha yunu čēne Tudaa-ã ha galanirĩ, yuso boro-ã ha kayima anna gēilaa koi di durtuũ. Boro-ã kayima Lĩbiana-ã gunnaa ni, Tuda-ã mannu kayima hundu čudakudo du eneũ dubana čendudo.

Nahar Őruman boro čumahu yidado

Numuguno hũrumndii-ĩ

• Adibi budi kuranno turo mōtobus turo ho su kôdčinu sugoo, anna su čũkuã turo wesčinu ni korro duyĩ yunu turo čĩ :

– Karaha a kũmomo kôdtii kor du űgo hananurũ, čĩ.

Taa, adimmi kiye di yunu turo čĩ hũrumnji :

– Ő-ũ, ma ! Karaha a tele Nũuh gu-ã koi, kũmomo-ã ni kôdčindi ; arma-ã mannu, kôdčindi, čĩ.

• Arbidido šēmidi-ĩ Birnard Šõo ho aũ arbidido hõrma turo yahadia du : « Tani nuro di gali. Nuro gũrso baranĩe arbini ; tani ni, nuűu baranirĩe arbiniri » čĩ.

Taa, Birnard tĩrizi di yunu turo čĩ hũrumnji :

– Yire hadum ! Tunda du nani, yunu hunu mōgoda-ã barayini, čĩ.

• Aũ arubu turo adibi turo ho čonju sugoo, adimmi yunu turo čĩ :

– Mbo njuu nurã yê kĩndiri nurã yê duromo lugobnjinnũ ! čĩ.

Taa, amma tĩrizi di yunu turo čĩ hũrumnji :

– Mbo zaga nuro hadĩ koi koo, anna somna-ã njusopu tani hi tiyendũ ! čĩ.

• Adibi budi gunasu turo õmuri turo ho yahadia du :

– Mbo nuro hi õmuri nunuru koo, kehe numa du ěyedi toori ! čĩ.

Taa, õmuri-ĩ yunu turo čĩ :

– Mbo nuro hi adibi nunuru koo, dõodooni tardó di yari ! čĩ.

• Wõzir Biritaniaa kuranni-ĩ Tišĩršal, Birnard Šõo tĩnnemimmi hi yahadia du :

– Aũ njuduroo, hanayinũ Biritania du ěgi čĩ čini, čĩ.

Taa, Birnard yahad :

– Aũ nuro hi njuduruã, sõboũ ěgi-ĩ yerčĩnã hanayini ! čĩ.

• Yuha numo turo tedĩ tigrĩ sugoo, aũ turo yunu turo čĩ :

– Yuha ! Mbo ormo numa durrunnoó hananunurũ ! čĩ.

Taa, Yuha yahad :

– Arma-ã turo turo ho hanayini ! čĩ.

• Őmuri turo adibi turo ho čuduru sugoo, yahadia du yunu turo čĩ :

– Budi tĩri-ĩ ni ! čĩ.

Taa, adimmi yahad :

– Mbo nuro mannu tĩri koo, tani mannu ka nerdo, čĩ.

Taa, õmuri-ĩ hũrumndugu yahad :

– Ndĩ čĩ ? Zaga tani mua hadurã koi di mua yahad ni ? čĩ.

• Adibi turo arma tuzoo čusči yida tedĩ čĩwo, čĩrri-ĩ hi čēne čũ tũrri čũka yunu turo čuo :

– Wasu honnuũ ni aĩ armaa-ã ?

Taa, adimmi tĩrizi di yunu turo čĩ hũrumndugu :

– Wosu honnar ada nurã ! čĩ.

Mêde Maar Kaaladudaa-ã guru : **من كلام سيد المرسلين:**

Kişi a du mêde çû Kaakadudi-ĩ (ALLA muro hi su sôlliyinu ni lahay) yahadda tudaga du halaktuda tudahakiri. Mêde çû ada Islemma bugi-ĩ gunna tûmnjinduda. Turo-ã ni zaga AL-LA ha owor naũwo, ôrozi njenĩĩ ; gudi-ĩ ni Islem yire-ã hikti-ĩ.

Umor Hatab mi (ALLA muro laũ ardiyi) yahadia du : Kaaladudi-ĩ (ALLA muro hi su sôlliyinu ni lahayi) yunu turo çinno, çi : « Nura mbo ALLA ha owor ndunai yiree du owor nakumo koo, zaga çôhure-ã ha ôrozi çeniĩ koi di ôrozi njendudo, kiša hundã bûge tûrroo, hûtuda lidi, » çi.

عن عمر بن الخطاب ؓ عن النبي ﷺ قال: «لَوْ أَنَّكُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا».

Yĩbiril anna-ã ha dîn hundã hik-yogusê lĩĩ

Umor (*ALLA muro laũ ardiyi*), ôwonni, yahadi :

« Tumo turo Kaaladudo ALLAa-ã a tobusu tiyikiidi, aũ ômuri kayimma hunã budi čua ni, čuusu hunã budi yesku ni, to hunã ha oskobu êriskii yugonnó ni, tunda du aũ hanayinĩe yugonnó li. Tigiri Nêbi-ĩ (ALLA muro hi su sôlliyinu ni lahayi) a bozu ni, tia hunã tia hunã ha su čûdudu ni, kuba hunã môdurdaa hunã ha čûdu-du ni, yunu turo čĩ : Mahuma yôo ! Islemma ha tahad ! çi. Taa, Kaaladudo ALLAa-ã (ALLA muro hi su sôlliyinu ni lahayi !) islemma ALLA gunnoó ilah gudi yugonnó kor du šaidnuũ ni, Mahuma kaaladudo ALLAa kor du šaidnuũ ni, sôllinuũ ni, zaka toruũ ni, ôzuũ ôzummuũ ni, nêi arrajuwo ndediĩ. Taa, yire hadum, çi. Taa, amma hiyinu ni yire činiĩ abagadi kohudar ! Yahadi : Mugadi-ĩ hi tahad yoo ! çi. Taa, yahadi : ALLA ha yê, môlogo hunã ha yê, tûgi hunã ha yê, kaaladuda hunã ha yê tumo điski bui-ĩ hi yê mugani ni, sa ALLAa-ã her hunã yê šer hunã yê gunna ha mugani. Yahadi : Yire hadum. Taa, yahadi : Đali-ĩ hi tahad ! çi. Yahadi : ALLA ha durĩe koi di abidni, nuro durumoó mannu, muro njuduri. Taa, saa-ã tahad ! çi. Taa, yahadi : Hididudi-ĩ hididi-ĩ di durido, çi. Taa, yahadi : Oskoba hunã tahad ! çi. Yahadi : Buri-ĩ maar hunã ha yobusi ni, so môde koa anna ha su layindu čĩka ña hilidida-ã yagaba budi durusa yudombĩe togusi, çi. Taa, čuruk.

Taa, yahad : Umor yôo, Aũ hididi-ĩ hi hananuũ ni ? çi.

- ALLA yê Kaaladudo hunã yê hanayindi, nar.

Taa, yahadi : A Yĩbiril dîn nduma hik-njogusudĩe lido, » çi.

Mûsulum yahad. [ndogudko : 8]

عن عمر ؓ أيضا قال:

«بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يَرَى عَلَيْهِ أَثَرَ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ. حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَأَسْنَدَ رِكْبَتَيْهِ إِلَى رِكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتُحِجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا. قَالَ: صَدَقْتَ. فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيَصْدَقُهُ! قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ: أَنْ تَوَظَّنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتَوَظَّنَ بِالْقَدَرِ خَيْرَهُ وَشَرَّهُ. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ. قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ. قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ أَمَارَاتِهَا؟ قَالَ: أَنْ تَلِدَ الْأُمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْخِفَاءَ الْعِرَاءَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّيْءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبَنِيَانِ. ثُمَّ انْطَلِقْ، فَلَبِثْنَا مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ: يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: فَإِنَّهُ جَبْرِيلُ أَتَاكُمْ يَعْلَمُكُمْ دِينَكُمْ».

رواه مسلم [رقم: 8].

Mêde Luguran Bodua-ã guru : **آيات من القرآن الكريم:**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Čer ALLAa-ã du, gunna du Kiñimaldi-ĩ, gunna du Owor zunni-ĩ

قَالَ تَعَالَى: ﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ [سُورَةُ النِّسَاءِ: 114]

ALLA yahad : « Ôsire hundã buga-ã gunna du her yugó, aũ mêgeĩ ndeni galayinnó ; too ni, gali ndogusi galayinno ; too ni, anna yibedi galayinno gunnoó. Aũ to narda ALLAa baradii di yogusoo, tiyahu dunodo yendiri. » [Suura adibaa-ã : 114]

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ [سُورَةُ النِّسَاءِ: 1].

{Anna-ã yôo, MÔORI nduũ nôski turonnu du ôllungundu ni, du adibi hunã ôllukunu ni, du ômure mundu yê adiba yê yigiršidã ha abustu ! ALLA du nura hindindiĩ yê tugumna-ã yê he abustu ! ALLA nura ha lanjindi njudado} [Suura Adibaa-ã : 1].

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ [سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ: 102].

{Anna-ã yôo, ALLA ha nôoši hunu mugodii-ĩ abustu nani, nura mûsulumo gunnó di yatuú !} [Suura Umuran yalaa-ã : 102].

Nêbi nduru

Adum Nasir

ALLA Rabi yunu gunna hêllikumma, Muro gunnoó yunu gudi hag du hatugide bêĩ.

Nêbi nduru Mahuma,

Jĩli huma môguri dah.ab kege

Kidde dũguli kege.

Borru kagara kege.

Taa huma du čuruu.do asartunnó bêĩ .

Tabayinno najayinnó bêĩ.

Yunu ALLA daginnĩ nêhiyinno širik kege bêĩ.

Dagu amarčinnno nduronnu huma kege bêĩ.

Aũ aĩ yiredo luguran ALLA ña yê hadis nêbi ña yê yina čĩkuã, yirčinu ni ñayinu ni tabayinnã du yirede bêĩ.

Yunu nusu du êdiñe čido bêĩ.

Ôrozi di tudasudo bêĩ.

Halal du tĩri bêĩ.

Agafar du zundu bêĩ.

Yunu êrinni dannó orro kege bêĩ.

Orro kusar du čuruunó bêĩ.

Čuruudo saga irrigido bêĩ.

Tousudo nasunnó bêĩ.

Nosudo guruunnó bêĩ.

Kanjinne saga irrigide bêĩ.

Irri čido hadurtunno bêĩ.

Tudasudo kullaha kege bêĩ .

Tudasunnó bizi kege bêĩ.

Borru kûrwo-ã kege bêĩ.

Gunasu zina kege bêĩ.

ALLA dagunnó mu kege bêĩ.

Dagudo yire kege bêĩ.

ALLA laũ du bôguruĩ dído hakunno bêĩ.

ALLA laũ bursa dído hakunnó bêĩ.

Daki čido bũlku bêĩ.

Tuzu čido sôgoni bêĩ.

Owonu čaado tennó bêĩ.

Fuyi dído kĩfiyinnó bêĩ.

Asuu dído kiddo hunnó bêĩ.

Kidde goonó bêĩ.

Ôguzo nasunnó bêĩ.

Kiša dído tufatunnó bêĩ.

Ilim dído yiradudo bêĩ.

Dirde diri dído sã fal bazunnó bêĩ.

Gĩrki huma du muro di magaddo ni bêĩ.

Digi tugannunó di jana guyinigide bêĩ.

Sã du durdo goodo bêĩ.

Kandamaida kandama goyinoo, muro du aruũ bêĩ.

Aũ kêñeli đĩi, yila đĩi, ba đĩi, badda đĩi, bĩli bêĩ.

Aũ kêñeli dannó, yila dannó, ba dannó, badda dannó, yĩskina bêĩ.

Madumno ôlludunnó bêĩ.

Hiči lara girdoo, malakata ALLAa-ã munda.

Kalanaga fortuu ni bêĩ.

Ali ni girduu ni bêĩ.

Ôguzo gou tedigide ni bêĩ.

Owonu čaa tedigide ni bêĩ.

Dagusu fadu čuruugide ni bêĩ.

Ôrjol angala mundu čayayi tedigide ni bêĩ.

Dunado mulusči čuruugide ni bêĩ.

Bôlogo topusu čuruugide ni bêĩ.

Durdeĩ diri dide ni bêĩ.

Kinji môguri dído ni bêĩ.

Ôrozi đĩfidir dide ni bêĩ.

Arais mĩskine dído ni bêĩ.

Mallum maaša dído ni bêĩ.

Kumandu êskere dído ni bêĩ.

Yadi ndũdusui sõlligo labbara tũgee tudagaa-ã

HASAN BĒDEI MI

Suhur murdom sã tũdusu huburair gu-ã du gubudi haki Lĩbia a aũ labbara tũge tudagaa-ã ha su ĉugurtaie mannu, yugó. Tuda-ã ka hundã yê adaga hundã yê ñila murta guru tuwatudu bosu ni, tihined togusã, yĩngal du. Tuda Lĩbiaa-ã yê anna mura koa guda mundu yê gunna arba tudagaa ĉũkudo kor du basu mannu, basũ. Anna mĩndie ndogudi di aba kubo turoa -ã kora togusudunnã borsu Lĩbia a hurgusu tudagaa-ã yê adaga Tuda-ã yê gũ di yogusudi. Dgo taa tudaga du arbidi-ĩ hi su ngurtai-ĩ zundu ngullaha numii-ĩ hi leyiniẽ ni, aũ hugura hunã hanayiniẽ yugonnó.

Hodu Suhur murdom sã tũdusu huburair gu Tuda-ã duna hundu yidaduã gunna du du zoduã, hodĩnã, Tuda-ã laũ hodu gudi ĉetu hodĩ, hodu ka tudagaa-ã. To di gubudi larda Tuda-ã guda-ã : Tũge nna, Tũ nna a arba tudagaa-ã galigēdi hũ bozudo. SIL, šĩgeĩ Anna tudaga-ã gubia keyindiã, su Mosko hanadii-ĩ yê arba arba lēteina-ã du toopuda tudaga-ã ha ĉũdutu ĉendudo. Tũge SIL yihidiã ngo taa Lĩbia a hangiri ni, budi konnondiri. Ōwonni, yanuru tar tũgĩ SIL yodurdo gunna du gubudi Lĩbia a hangurã. Lōko taa Yũnibiristi Garyũnis gu-ã (Bangazii-ĩ) du karandiri tĩyiku. Taa, tumo turo aũ turo tũgi tudaga du arbidudo Šebehe a aũ turo yida ni, kōi to nerke hi Bangazi ĉonju ligi ĉinu ni, kũlugo tuyonjo. Balĩ tamanno a ndũgurti hunã owor ěi hi nakuru gartar. Mugoi tũgurtu. Mura tũgie ĉũ. Turo-ã ni, yadia sagahanu 1998 gu ni, du arba tudagaa-ã mēde tudagaa ĉetu ĉũkudo ; gudi-ĩ ni, tũgĩ du daga tudagaa mĩndie naharka du halaktuda hotaa ĉetudo.

Dgiši a Tuda-ã ha yibedu tendusã yĩngal du tunda ni, konnondaar ; Tuda karadida Yũnibiristi Garyũnis gu-ã du karayindi ĉũkuã ni, konno aũ hadie gunnó koi konnoyuo. Tũgie tada ha hotaa du yoburu ni turdaar. Bini ōwonni ñila diyidom kanjindu ni, tũge murta guru tudaga-ã ha yê tudaga du yê ĉuruko ĉĩidi, turdu ru tar kideherdo yugó.

To koi di, Tuda Lĩbiaa-ã hanayindũ ĉĩidi, tudaga-ã ka arbiduda, yunu barayiniĩ aũ gullar-ã du yoduru ni, anna munda-ã ha yugudosie. Yunu labbara tũgi-ĩ di ka talladi kiye yugó. Toi di, ĉene Hoo suhur murdom sã tũdusu huburair gu Ōrkudun ga-ã arrai dũ di ĉudurtuã, a muro. Kōi aya ěriski labbara tũgi tudagaa gunna du gubuddi-ĩ ndodurii-ĩ ko bos. Eneũ tobusunnó di bũrni Bangazi, tã suhur-ã du Tuda karadu- da mundu gunna tigirdu tugoyinduã, a labbara tũgi yibedi hi tobuso. Tusa mundu durtaar ĉĩidi, arranguru tũmunduru ni, tumo 04 Ūktubor sagahanu 2011-ã du ĉuruũ ni, abi kĩnnĩ lamar a gu yĩngal du nakaar. ěi guraũ labbara tũgi tudagaa-ã ndurui-ĩ budi bui. Kōm- ma su labbar hunã larda Tuda-ã gunna gũbĩ.

Yadi a nũri di owora Tuda-ã du moši hunã nagii di hurgusda Tuda arbidida yê labbarama guru yê tumo a tumo labbara tũge tudagaa yogusudo. Tumo du labbara tũgi tudagaa gunna du gubuddi-ĩ ĉuruũ yĩngal du abi ĉunakie. To koi ĉĩidi, bini lōko yunu dunodo a togusu ñila dīsee kanjinduã, Tuda-ã munduga-ã gun- na yadi a ĉihinetĩ ĉũku ! Yadi ndĩseei ōwure du kan- jinã du abi ndii mannu tunasudo yugó ; tada gunna du labbara tũgi tudagaa gunna du gubuddi-ĩ ĉuruwo du ndogudka huna ĉurukaã ōguzuu borsu ! Labbara tũge tudagaa guda-ã mannu to di wosa gunũ.

Nũ, šimasa Tuda-ã Lĩbia a ĉudurtĩ ĉũkuã yê adaga Tuda-ã ĉudurĩ ĉiã yê landuroo, sõlligo labbara tũgee tudagaa-ã labbara tũgi yidannó togusi nduru abustiri. Tumo yadi labbara tũgi-ĩ ĉuruũ du abi konnoo nakurii koi-ĩ tumo tuzuã du ĉabu gēyiruu nakuri abustiri.

Toi di, minber a du anna arbidida Tuda-ã yê lab- barama Tuda-ã yê he lũnuru ni, yuso yenduũ labbara tũge Tudagaa-ã tusũ ! niri ; ndogudko yoo turoo man- nu, tumo sõlligo labbara tũgee tudagaa-ã du yodur- ku ! niri. Kandama bui lũdi nuru a šiĩ tunakie tar.

Kara ndogusda tudagaa-ã bũrni Tarabulus ga kara arba tudagaa ĉonju tũmuyuo

Gōni Lĩbiaa-ã Tarabulus ga anna tudaga karaga Lĩbiaa-ã du kara yogusidia kara arba tudagaa-ã ĉongũ ni, tũmuyuo. Kara-ã tumo 11/10/2019 ha ĉonju ni, tumo 19/10/2019 ngĩrĩ-ĩ gunna ĉonguo. Anna karayindaã murta ōguzuu sã

hoo toguso. Kara-ã du zaga tudaga-ã arbidiniĩ yê karadiniĩ yê gunna hik-toguso. Ōwonni, zaga tũgi tudagaa-ã ada-ã ha kara yogusudiĩ ni, oskoba tenduso. Anna karayindaã gunna gali di arba tudagaa-ã hikuo. Hikindu borsu

mura guru anna guda kara ndogusi hi bosuo.

Kara a atago gubuddo tudaga-ã karaga Zala-ã yê Tezer ga-ã yê du kara ndogusii-ĩ. Karadida-ã tumo nduski-ĩ du budi konnoda du wēti- gea karaa hundã ĉoopo.

04

ŪKTUBOR

TUMO Tũ GUNNAA LABBARA TũGE TUDAGAA-ã
اليوم العالمي للصحافة التباوية
WORLD TUBU PRESS DAY
Journée mondiale de la presse toubou

Lamar labbara tũge nduraã yĩngal du
tudaga du deturi ni, tudaga du karandiri

Ñidadi lamar sõlligo labbara tũge tudagaa-ã

تهنئة بمناسبة عيد الصحافة التباوية

Labbara tũge tudagaa-ã tumo nduzooi ōwuri ūktubor-ã du sagahanu nani yadi labbara tũgi tudagaa gunna du gubuddi-ĩ, labbara tũgi « SODUR ZALAA-ã » ĉuruũ du abi ĉunaki. Tumo 04,10, 2011 du ĉene Hoo murdom sã tũdusu huburair gu Ōrkudun ga-ã yê Suhura Tuda Bangazi a ĉũkuã yê lamar ndogudko gubuddo labbara tũgi « SODUR ZALAA-ã » ĉene Hoo-ã tumo murta ōguzuu sibtembur 2011a-ã du tũmuyinduã ĉuruũ yĩngal du abi ĉunako.

Lamar a gu yĩngal du labbarama labbara tũgi SODUR ZALAA-ã ōwunne Tuda-ã gunna yê labbarama Tuda-ã yê he ñidayindi ni, yuso lōko nani gubia tũrrudo ni, njogus ; hurgusu hundã togusudo ni, njogus ! ĉindi.

تحتفل الصحافة التباوية في الرابع من شهر أكتوبر من كل عام بذكرى صدور أول صحيفة ناطقة باللغة التباوية في ليبيا، وهي صحيفة « SODUR ZALAA-ã ». إذ احتفل في تاريخ 2011/10/04 شباب ائتلاف السابع عشر من فبراير القاطنون وثار التبو المتواجدين بمدينة بنغازي بمناسبة صدور العدد الأول من الصحيفة التي انتهى شباب الائتلاف من اعدادها ودفعها للطباعة في الثلاثين من سبتمبر 2011.

صحفيو صحيفة صدر زلاء يهنئون بهذه المناسبة عموم الشعب التباوي والصحفيين والصحفيات التبو ويتمنون لهم دوام التقدم والتوفيق.